

Utbildningsutskottets betänkande 2021/22:UbU24

Förskola för fler barn

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag till lag om ändring i skollagen.

De ändringar som utskottet tillstyrker syftar till att öka deltagandet i förskolan, vilket avser att ge positiva effekter såväl för barns utveckling och lärande som för samhället. Lagändringarna innebär att varje hemkommun ska vara skyldig att genom uppsökande verksamhet ta kontakt med vårdnadshavare till de barn som inte har en plats i förskolan och informera om förskolans syfte och barnets rätt till förskola. Den första kontakten ska tas inför hösten det år barnet fyller tre år och, om barnet inte börjar i förskolan, årligen inför varje höst och vår t.o.m. våren det år barnet fyller sex år.

Utskottet tillstyrker också de lagändringar som innebär att det ska bli obligatoriskt för hemkommunen att erbjuda förskola till barn som har bott i Sverige kort tid eller som har vårdnadshavare som har bott i Sverige kort tid. Dessa barn ska tillhandahållas en reserverad förskoleplats även utan att vårdnadshavarna har anmält önskemål om det. Ett sådant erbjudande ska ges fr.o.m. hösten det år barnet fyller tre år. Kommuner ska även sträva efter att ge ett sådant erbjudande om förskoleplats till andra barn som har behov av förskola för en bättre språkutveckling i svenska. Ett nytt erbjudande om plats ska lämnas inför varje höst barnet inte har en plats i förskola t.o.m. det år då barnet fyller fem år.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2022 och tillämpas första gången i fråga om utbildning som påbörjas efter den 1 juli 2023.

Utskottet föreslår ett tillkännagivande till regeringen med anledning av ett motionsyrkande om att stärka det svenska språkets ställning i förskolans läroplan. Utskottet anser att riksdagen bör avslå övriga motionsyrkanden.

I betänkandet finns 15 reservationer (S, M, SD, C, V, KD, L, MP). I en reservation (S, C, V, MP) föreslås att riksdagen inte ska göra något tillkännagivande till regeringen.

Behandlade förslag

Proposition 2021/22:132 Förskola för fler barn.

Cirka 20 yrkanden i fem följdmotioner (M, SD, C, KD, L).

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	4
Redogörelse för ärendet.....	7
Ärendet och dess beredning.....	7
Bakgrund.....	7
Propositionens huvudsakliga innehåll.....	8
Utskottets överväganden.....	10
Lagförslaget.....	10
Utskottets ställningstagande.....	31
Språkförskola m.m.....	33
Utskottets ställningstagande.....	34
Information om förskola och pedagogisk omsorg.....	35
Utskottets ställningstagande.....	35
Förutsättningar för språkutveckling m.m.....	36
Utskottets ställningstagande.....	36
Svenska språket i förskolans läroplan.....	38
Utskottets ställningstagande.....	39
Uppföljning och utvärdering.....	39
Utskottets ställningstagande.....	39
Övriga frågor om förskola, m.m.....	40
Utskottets ställningstagande.....	41
Reservationer.....	42
1. Avslag på propositionen, punkt 1 (SD, KD).....	42
2. Lagförslaget om uppsökande verksamhet, punkt 2 (M, SD, KD).....	43
3. Språkförskola m.m., punkt 4 (M, L).....	43
4. Språkförskola m.m., punkt 4 (SD).....	44
5. Språkförskola m.m., punkt 4 (KD).....	45
6. Information om förskola och pedagogisk omsorg, punkt 5 (M, SD, KD).....	46
7. Personalens språkkunskaper m.m., punkt 6 (SD, L).....	46
8. Personalens språkkunskaper m.m., punkt 6 (C, KD).....	47
9. Certifiering i svenska, punkt 7 (SD).....	48
10. Förutsättningar för språkutveckling, punkt 8 (SD, KD).....	48
11. Svenska språket i förskolans läroplan, punkt 9 (S, C, V, MP).....	49
12. Uppföljning och utvärdering, punkt 10 (SD, KD).....	49
13. Uppföljning och utvärdering, punkt 10 (C).....	50
14. Övriga frågor om förskola m.m., punkt 11 (SD).....	51
15. Övriga frågor om förskola m.m., punkt 11 (KD).....	51
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	53
Propositionen.....	53
Följdmotionerna.....	53
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag.....	56

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Lagförslaget

1. Avslag på propositionen

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:4475 av Christian Carlsson m.fl. (KD) yrkandena 1 och 4 samt

2021/22:4476 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 1.

Reservation 1 (SD, KD)

2. Lagförslaget om uppsökande verksamhet

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800) i de delar det avser 8 kap. 12 a §.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2021/22:132 i denna del och avslår motion

2021/22:4481 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 3.

Reservation 2 (M, SD, KD)

3. Lagförslaget i övrigt

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800) i de delar som inte omfattas av utskottets förslag ovan.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2021/22:132 i denna del.

Språkförskola m.m.

4. Språkförskola m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:4475 av Christian Carlsson m.fl. (KD) yrkande 5,

2021/22:4476 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 2,

2021/22:4478 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkande 1 och

2021/22:4481 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkandena 1 och 2.

Reservation 3 (M, L)

Reservation 4 (SD)

Reservation 5 (KD)

Information om förskola och pedagogisk omsorg

5. Information om förskola och pedagogisk omsorg

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:4475 av Christian Carlsson m.fl. (KD) yrkande 2 och

2021/22:4481 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 4.

Reservation 6 (M, SD, KD)

*Förutsättningar för språkutveckling m.m.***6. Personalens språkkunskaper m.m.**

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:4478 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkandena 3 och 4 samt

2021/22:4480 av Fredrik Christensson och Niels Paarup-Petersen (båda C) yrkande 1.

Reservation 7 (SD, L)

Reservation 8 (C, KD)

7. Certifiering i svenska

Riksdagen avslår motion

2021/22:4476 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 4.

Reservation 9 (SD)

8. Förutsättningar för språkutveckling

Riksdagen avslår motion

2021/22:4475 av Christian Carlsson m.fl. (KD) yrkande 6.

Reservation 10 (SD, KD)

*Svenska språket i förskolans läroplan***9. Svenska språket i förskolans läroplan**

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att stärka det svenska språkets ställning i förskolans läroplan och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4478 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkande 2.

Reservation 11 (S, C, V, MP)

*Uppföljning och utvärdering***10. Uppföljning och utvärdering**

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:4476 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 5 och

2021/22:4480 av Fredrik Christensson och Niels Paarup-Petersen (båda C) yrkande 2.

Reservation 12 (SD, KD)

Reservation 13 (C)

*Övriga frågor om förskola m.m.***11. Övriga frågor om förskola m.m.**

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:4475 av Christian Carlsson m.fl. (KD) yrkande 3 och

2021/22:4476 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkandena 3 och 6.

Reservation 14 (SD)

Reservation 15 (KD)

Stockholm den 31 maj 2022

På utbildningsutskottets vägnar

Gunilla Svantorp

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Gunilla Svantorp (S), Fredrik Malm (L), Lars Hjalmered (M), Pia Nilsson (S), Josefin Malmqvist (M), Patrick Reslow (SD), Caroline Helmersson Olsson (S), Fredrik Christensson (C), Daniel Riazat (V), Robert Stenkvist (SD), Christian Carlsson (KD), Tomas Kronståhl (S), Michael Rubbestad (SD), Annika Hirvonen (MP), Maria Nilsson (L), Roza Güclü Hedin (S) och Noria Manouchi (M).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Regeringen beslutade den 24 oktober 2019 att ge en särskild utredare i uppdrag att lämna förslag som syftar till att öka deltagandet i förskolan bland barn i 3–5 års ålder och föreslå hur förskolans arbete med barnens språkutveckling i svenska kan stärkas, bl.a. när det gäller nyanlända barn (dir. 2019:71).

Utredningen redovisade sina förslag om bl.a. en uppsökande verksamhet för ökat deltagande i förskolan och direktinskrivning i förskolan i betänkandet Förskola för alla barn – för bättre språkutveckling i svenska (SOU 2020:67) i november 2020.

I propositionen behandlas de förslag som finns i betänkandets avsnitt 7.4, 7.5 och 8. Betänkandet har remissbehandlats.

Lagrådet

Regeringen beslutade den 27 januari 2022 att inhämta Lagrådets yttrande över lagförslagen. Regeringen har gjort ändringar i linje med Lagrådets förslag. Lagrådets synpunkter behandlas i propositionen. I förhållande till lagrådsremissen har dessutom vissa språkliga och redaktionella ändringar gjorts.

Bakgrund

Alla barn i Sverige i åldrarna 3–5 år har rätt till minst 525 timmar avgiftsfri förskola om året, s.k. allmän förskola. Reformen om allmän förskola genomfördes stegvis från 2003, då den omfattade alla barn i åldrarna 4–5 år (prop. 1999/2000:129), till 2010, då reformen kom att omfatta även 3-åringar (prop. 2008/09:115). Syftet med reformen var att göra förskolan tillgänglig för fler barn och stärka alla barns rätt till utbildning.

De flesta barn i Sverige går i förskolan. Hösten 2020 gick drygt 517 000 barn i åldrarna 1–5 år i förskolan, vilket motsvarar strax över 85 procent av landets alla barn i åldersgruppen. Fördelningen mellan flickor och pojkar är i stort sett jämn. Andelen barn som går i förskolan är mindre i de yngre åldrarna och större bland de äldre barnen. Hösten 2019 var det ca 22 000 (ca 6 procent) folkbokförda barn i åldrarna 3–5 år som inte tog del av utbildning i förskolan. En del av dessa, omkring 6 200 barn, hade i stället pedagogisk omsorg, och ca 15 800 barn i åldrarna 3–5 år deltog inte i någon av verksamhetsformerna. Det motsvarar ca 4 procent av alla barn i åldersgruppen.

Deltagandet i förskola skiljer sig åt mellan olika kommuner. Andelen barn i åldrarna 3–5 år som deltar i förskola eller pedagogisk omsorg varierar mellan 84 procent i kommunen med lägst deltagande och 99 procent i kommunen med högst deltagande. Cirka 25 procent (ca 3 800) av de barn i åldrarna 3–5 år som

inte deltog i förskolan 2019 bor i någon av storstadskommunerna Stockholm, Göteborg eller Malmö. Bland de barn som inte går i förskolan är barn med svag socioekonomisk bakgrund och barn med utländsk bakgrund överrepresenterade. Barn som är födda utomlands har lägst deltagande. Ett lägre deltagande bland dessa grupper riskerar enligt regeringen att leda till ökad segregation.

Deltagandet skiljer sig också åt beroende på vårdnadshavarnas utbildningsnivå och sysselsättning. Barn med vårdnadshavare som har låg utbildningsnivå och barn från hem där ingen eller endast en av vårdnadshavarna förvärvsarbetar deltar i mindre utsträckning än andra barn.

I propositionen framhålls att forskning visar att deltagande i förskolan har positiva effekter på barns utveckling och lärande på såväl kort som lång sikt. Barn som har gått i förskolan har bättre språkliga och kognitiva förutsättningar och når högre kunskapsresultat i grundskolan än barn som inte har gått i förskolan. Barn som har gått i förskola har också bättre språkliga och matematiska färdigheter och bättre psykisk hälsa än barn som inte har gått i förskola. Studier har också visat att kriminalitet och drogproblem under ungdomsåren är mindre vanligt hos de individer som gått i förskola som barn. I vuxen ålder har de som gått i förskola högre utbildningsnivå, högre sysselsättningsgrad och högre inkomst än de som inte har deltagit i förskolans verksamhet. Vidare framhålls att det finns en bred samsyn inom forskningen att förskolan har störst betydelse för barn med svag socioekonomisk bakgrund (se t.ex. källor i betänkande SOU 2020:67).

Regeringen anför att om fler barn får ta del av förskolans positiva effekter kan fler ges bättre förutsättningar för personlig utveckling och minskad risk att hamna i utanförskap senare i livet. Ett ökat deltagande i förskolan framhålls således vara positivt såväl för barns utveckling och lärande som för hela samhället. Det kan enligt regeringen även minska och motverka den socioekonomiska segregationen i samhället.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen lämnar regeringen förslag som syftar till att öka deltagandet i förskolan, vilket enligt regeringen ger positiva effekter såväl för barns utveckling och lärande som för samhället.

Det föreslås att varje hemkommun ska vara skyldig att genom uppsökande verksamhet ta kontakt med vårdnadshavare till de barn som inte har en plats i förskolan och informera om förskolans syfte och barnets rätt till förskola. Den första kontakten ska tas inför hösten det år barnet fyller tre år och, om barnet inte börjar i förskolan, årligen inför varje höst och vår till och med våren det år barnet fyller sex år.

I propositionen föreslås även att det ska bli obligatoriskt för hemkommunen att erbjuda förskola till barn som har bott i Sverige kort tid eller som har vårdnadshavare som har bott i Sverige kort tid. Dessa barn ska tillhandahållas en reserverad förskoleplats även utan att vårdnadshavarna har anmält

önskemål om det. Ett sådant erbjudande ska ges från och med hösten det år barnet fyller tre år. Kommuner ska även sträva efter att ge ett sådant erbjudande om förskoleplats till andra barn som har behov av förskola för en bättre språkutveckling i svenska. Erbjudandet ska lämnas till barnets vårdnadshavare senast tre månader före det datum barnet kan tas emot. Ett nytt erbjudande om plats ska lämnas inför varje höst barnet inte har en plats i förskola till och med det år då barnet fyller fem år.

I propositionen lämnas förslag till de ändringar i skollagen (2010:800) som behövs. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2022 och tillämpas första gången i fråga om utbildning som påbörjas efter den 1 juli 2023.

Utskottets överväganden

Inledning

Betänkandet är disponerat så att utskottet inleder med att behandla regeringens lagförslag och bedömningar samt motioner där det yrkas att riksdagen ska avslå hela eller delar av regeringens proposition. Därefter behandlas motioner som innehåller förslag på tillkännagivanden till regeringen i frågor som anknyter till lagförslagen.

Lagförslaget

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till ändringar i skollagen.

Ändringarna innebär att varje hemkommun ska vara skyldig att genom uppsökande verksamhet ta kontakt med vårdnadshavare till de barn som inte har en plats i förskolan och informera om förskolans syfte och barnets rätt till förskola. Den första kontakten ska tas inför hösten det år barnet fyller tre år och, om barnet inte börjar i förskolan, årligen inför varje höst och vår t.o.m. våren det år barnet fyller sex år. Ändringarna innebär vidare att det ska bli obligatoriskt för hemkommunen att erbjuda förskola till barn som har bott i Sverige kort tid eller som har vårdnadshavare som har bott i Sverige kort tid. Dessa barn ska tillhandahållas en reserverad förskoleplats även utan att vårdnadshavarna har anmält önskemål om det. Ett sådant erbjudande ska ges fr.o.m. hösten det år barnet fyller tre år. Kommuner ska även sträva efter att ge ett sådant erbjudande om förskoleplats till andra barn som har behov av förskola för en bättre språkutveckling i svenska. Ett nytt erbjudande om plats ska lämnas inför varje höst barnet inte har en plats i förskola t.o.m. det år då barnet fyller fem år.

Riksdagen avslår motionsyrkanden om avslag på propositionen respektive avslag på del av propositionen.

Jämför reservation 1 (SD, KD) och 2 (M, SD, KD).

Propositionen

Gällande rätt

Övergripande bestämmelser om skolväsendet

Av skollagen framgår att förskolan är en skolform inom skolväsendet (1 kap. 1 §). Syftet med utbildningen i skolväsendet är bl.a. att barn och elever

ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. Utbildningen syftar också till att i samarbete med hemmen främja barns och elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarsställande individer och medborgare (1 kap. 4 § första och tredje stycket). I all utbildning och annan verksamhet enligt skollagen som rör barn ska utgångspunkten vara barnets bästa (1 kap. 10 §).

Förskolans syfte och innehåll

Enligt skollagen ska förskolan stimulera barns utveckling och lärande samt erbjuda barnen en trygg omsorg. Verksamheten ska utgå från en helhetssyn på barnet och barnets behov, och den ska utformas så att omsorg, utveckling och lärande bildar en helhet. Förskolan ska främja allsidiga kontakter och social gemenskap samt förbereda barnen för fortsatt utbildning (8 kap. 2 §).

I propositionen framhålls att barnets behov av språkutveckling är av stor betydelse. I förarbetena till skollagen uttalas att språk och lärande liksom språk- och identitetsutveckling ouplösligt hör samman. Att stödja barns språkutveckling och den språkliga och kulturella mångfalden är en viktig uppgift för förskolan (prop. 2009/10:165 s. 351).

Enligt förskolans läroplan ska förskolan lägga stor vikt vid att stimulera barnens språkutveckling i svenska, genom att uppmuntra och ta tillvara deras nyfikenhet och intresse för att kommunicera på olika sätt. Barnen ska erbjudas en stimulerande miljö där de får förutsättningar att utveckla sitt språk genom att lyssna till högläsning och samtala om litteratur och andra texter. Utbildningen ska ge barnen förutsättningar att kunna tänka, lära och kommunicera i olika sammanhang och för skilda syften. Därigenom läggs enligt regeringen grunden till att barnen på sikt tillägnar sig de kunskaper som alla i samhället behöver. Förmåga att kommunicera, söka ny kunskap och samarbeta framhålls vara nödvändigt i ett samhälle som präglas av stort informationsflöde och kontinuerlig förändring. Vidare framgår att förskolan ska ge varje barn förutsättningar att utveckla ett nyanserat talspråk och ordförråd, en förmåga att leka med ord, berätta och uttrycka sina tankar, ställa frågor, argumentera och kommunicera med andra. I förskolan ska barn få utveckla både det svenska språket och sitt modersmål, om barnet har ett annat modersmål än svenska. Om barnet tillhör en av de nationella minoriteterna judar, romer, samer, sverigefinnar eller tornedalingar ska barnet få utveckla både det svenska språket och sitt nationella minoritetsspråk. För barn som har en hörselnedsättning, är dövtt eller av andra skäl har behov av teckenspråk ska språkutvecklingen främjas i det svenska teckenspråket (SKOLFS 2018:50).

Huvudmannen ska enligt skollagen se till att barngrupperna har en lämplig sammansättning och storlek samt att barnen även i övrigt erbjuds en god miljö. Barn som av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling ska ges det stöd som deras speciella behov kräver. Vidare ska

förskolan medverka till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål (8 kap. 8–10 §§).

Personalen i förskolan ska föra fortlöpande samtal med barnets vårdnadshavare om barnets utveckling. Minst en gång varje år ska personalen och barnets vårdnadshavare därutöver genomföra ett samtal om barnets utveckling och lärande (utvecklingssamtal) (8 kap. 11 §).

Rätten till utbildning i förskola

Förskola ska erbjudas barn som inte har börjat i någon utbildning för fullgörande av skolplikten. Förskola behöver inte erbjudas under kvällar, nätter, veckoslut eller i samband med större helger (8 kap. 3 §). Barn ska fr.o.m. ett års ålder erbjudas förskola i den omfattning det behövs med hänsyn till föräldrarnas förvärsarbete eller studier eller om barnet har ett eget behov på grund av familjens situation i övrigt (8 kap. 5 §). Barn vars föräldrar är arbetslösa eller föräldralediga för vård av annat barn, ska fr.o.m. ett års ålder erbjudas förskola under minst tre timmar per dag eller 15 timmar i veckan (8 kap. 6 §). Även i andra fall ska barn erbjudas förskola, om de av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling i form av förskola (8 kap. 7 §).

Från och med höstterminen det år barnet fyller tre år ska förskola erbjudas barnet under minst 525 timmar om året (8 kap. 4 §), s.k. allmän förskola. Av skollagen framgår också att en kommun får ta ut avgift för plats i förskola som den anordnar (8 kap. 16 §).

Rätten till utbildning i förskola gäller barn som är bosatta i Sverige (8 kap. 3 §). Som utgångspunkt ska den som ska vara folkbokförd i Sverige enligt folkbokföringslagen (1991:481) anses vara bosatt i landet. Vissa ytterligare grupper av personer anses också vara bosatta i Sverige (29 kap. 2 §). En sådan grupp är personer som omfattas av 1 § första stycket eller 1 a § första stycket lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. Dessa bestämmelser omfattar bl.a. asylsökande och personer som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd med stöd av bestämmelserna i 21 kap. 2–4 eller 6 § utlänningslagen (2005:716) samt personer som har ansökt om uppehållstillstånd i Sverige och av särskilda skäl medgetts rätt att vistas här medan ansökan prövas. Bestämmelserna omfattar också asylsökande barn som inte vistas på någon förläggning och som bor med en vårdnadshavare som har uppehållstillstånd. Asylsökande barn och barn med vissa tidsbegränsade uppehållstillstånd ska alltså erbjudas förskola även om de inte är folkbokförda i Sverige. Detsamma gäller barn som vistas här med stöd av tidsbegränsat uppehållstillstånd enligt 5 kap. 15 § utlänningslagen. Även barn som har rätt till utbildning till följd av EU-rätten, avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES), eller avtalet mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Schweiz, å andra sidan, om fri rörlighet för personer anses vara bosatta i Sverige och har rätt till förskola.

Barn till vissa personer som åtnjuter immunitet och privilegier och som inte är folkbokförda i Sverige och barn som vistas i Sverige utan stöd av myndighetsbeslut eller författning anses i skollagen vara bosatta i Sverige, men har inte rätt till utbildning i förskola (29 kap. 2 och 3 §§).

Kommuners informationsskyldighet

Kommuner har enligt skollagen en informationsskyldighet. Den innebär att kommunen ska informera vårdnadshavare och elever om utbildning i förskolor, förskoleklasser, grundskolor, grundsärskolor, fritidshem, gymnasieskolor och gymnasiesärskolor och om sådan pedagogisk verksamhet som avses i 25 kap. och som erbjuds i eller av kommunen (29 kap. 19 § första stycket).

Regeringens förslag och bedömningar

Kommuner ska informera vårdnadshavare om förskolan genom uppsökande verksamhet

Regeringens förslag

Hemkommunen ska genom uppsökande verksamhet ta kontakt med vårdnadshavare till barn som ska erbjudas allmän förskola och informera om förskolans syfte och barnets rätt till förskola.

Första kontakten ska tas inför hösten det år barnet fyller tre år. Kontakt ska sedan tas inför varje höst och varje vår då barnet inte har en plats i förskola. Sista kontakten ska tas inför våren det år barnet fyller sex år.

Kommunen ska inte behöva ta kontakt med vårdnadshavare till barn som inte är folkbokförda i landet.

Skälen för regeringens förslag redogörs för i följande avsnitt.

Ett ökat deltagande i förskola kan gynna många barn

I propositionen framhålls att de grupper av barn som gynnas mest av att delta i förskola är de grupper som deltar i förskola i minst omfattning. Ett ökat deltagande i förskola för dessa barn kan ge dem bättre förutsättningar inför skolstarten och ökade möjligheter att påverka sin framtid. Det medför positiva effekter för hela samhället genom bl.a. minskad segregation och fler som ges bättre förutsättningar för självförsörjning senare i livet. Det är därför enligt regeringen angeläget att genomföra åtgärder som gör att fler barn får möjlighet att delta i förskolan.

Vårdnadshavare behöver ha kunskap om förskolan och dess betydelse

I propositionen framhålls att kunskapen om varför vissa vårdnadshavare inte väljer att deras barn ska gå förskola är mycket begränsad. Det kan finnas flera olika skäl till att en del barn inte deltar i förskola. För vissa barn kan en del av förklaringen vara att vårdnadshavarna har bristande kunskaper om förskolan, dess syfte och dess betydelse för barnets utveckling. Det kan enligt regeringen tänkas gälla inte minst bland utrikes födda vårdnadshavare, som kan ha liten eller ingen erfarenhet av den svenska förskolan.

Kommuner har en allmän skyldighet att informera vårdnadshavare om utbildning i bl.a. förskolor (29 kap. 19 § första stycket skollagen). I förarbetena till motsvarande bestämmelse i den tidigare skollagen (1985:100) angavs att informationen, för att underlätta vårdnadshavarnas val av verksamhetsform, bör omfatta uppgifter om verksamheternas huvudmän, huvuddragen i den pedagogiska inriktningen, organisation, avgifter, lokaler, omfattning vad gäller barn och personal samt gällande statliga och kommunala bestämmelser. För att vårdnadshavarna inte själva när de står inför val av omsorgsform ska behöva kontakta flera utövare ansågs att informationen även bör omfatta syftet med en specifik verksamhet samt grundläggande orientering om förskoleverksamhetens och skolbarnsomsorgens styrsystem och uppgifter. Det angavs också att utformningen av informationen och sättet att sprida den på bör bestämmas av kommunen och att det kan vara rimligt att enskilda verksamheter lämnar relevant information avsedd för publicering till kommunerna. Det anfördes vidare att informationen bör vara lättillgänglig och språkligt utformad så att den når ut och förstås av alla berörda kommuninvånare samt att det är upp till varje kommun att vid behov göra informationen tillgänglig även på minoritets- och invandrarspråk (prop. 2008/09:115 s. 40 f.). Kommunallagen (2017:725) föreskriver att information som lämnas till enskilda ska vara saklig, relevant, jämförbar, lättförståelig och lättillgänglig (8 kap. 18 § andra stycket). Informationsskyldigheten i nu gällande skollag tar alltså huvudsakligen sikte på information om olika verksamheter som anordnas i kommunen. Skollagen reglerar inte på vilket sätt informationen ska lämnas.

Av Skolverkets rapport Deltagande i förskola (dnr 2018:12) framgår att information om förskolan lämnas på kommunernas webbplatser. Kommuner som medverkar i studien lämnar information om förskolan även på andra sätt, bl.a. via öppna förskolan, familjecentraler, barnvårdscentraler, medborgarkontor, annonser i tidningar och i brev till alla nyblivna föräldrar. De flesta av de deltagande kommunerna informerar nyanlända på ett särskilt sätt, t.ex. via integrationsenheter, integrationssekreterare eller särskilt anställda processstödjare. Ingen av kommunerna i Skolverkets studie har kunskap om i vilken utsträckning informationen når ut till alla vårdnadshavare.

Utredningen om fler barn i förskolan för bättre språkutveckling i svenska redovisar att flera av de kommuner som den har varit i kontakt med har beskrivit pågående lokala insatser för att informera om förskola. Några kommuner har t.ex. uppgett att de har särskilda mottagningsenheter för nyanlända som bl.a. informerar om möjligheten till förskola. Enligt dessa kommuner väljer majoriteten nyanlända vårdnadshavare som erbjuds förskola att skriva in sina barn i förskolan. Kommunerna beskriver att vårdnadshavarna ofta är mycket angelägna om att deras barn ska få ta del av all utbildning som samhället erbjuder.

Kommuner bör vara skyldiga att genom uppsökande verksamhet kontakta vårdnadshavare till barn som inte går i förskola

För att alla vårdnadshavare ska få kunskap om förskolans betydelse för barns utveckling och lärande behöver information om förskolan och dess syfte enligt regeringen ges på ett sätt som är anpassat för att nå vårdnadshavare till barn som inte deltar i förskola. Regeringen bedömer att detta kan uppnås genom att kommuner ges en skyldighet att kontakta dessa vårdnadshavare via uppsökande verksamhet. En sådan verksamhet bör enligt regeringen syfta till att fler barn ska delta i förskola. Vidare anføres att information om förskolan därför även bör riktas till vårdnadshavare med barn som deltar i pedagogisk omsorg. Regeringen anser att en uppsökande verksamhet kan öka förståelsen för förskolans betydelse för barns utveckling och lärande, vilket leder till att fler barn börjar i förskola. Regeringen anför att kommunerna genom den uppsökande verksamheten aktivt bör söka upp och kontakta vårdnadshavare till barn som inte går i förskolan inför hösten det år barnen fyller tre år, då rätten till en allmän förskola inträder.

Den uppsökande verksamheten bör enligt regeringen genomföras återkommande under de år som barnet har rätt till allmän förskola men inte deltar. Vårdnadshavare bör få information om förskola inför varje vår och varje höst. Behovet av den uppsökande verksamheten upphör hösten det år barnet fyller sex år, när barnet som huvudregel ska börja i förskoleklass.

Det finns enligt regeringen inget som hindrar att kommunerna även bedriver uppsökande verksamhet riktad till vårdnadshavare med barn som är yngre än tre år. Vidare anføres att barnavårdscentraler (BVC) exempelvis kan vara en kanal för information till vårdnadshavare i tidig ålder. Öppna förskolor, särskilt i de fall de är samlokaliserade med BVC i s.k. familjecentraler, kan vara en väg för att skapa förtroende och väcka intresse för förskolornas verksamhet. Även samarbete med organisationer inom civilsamhället kan vara ett sätt att nå utrikes födda vårdnadshavare och vårdnadshavare med svag socioekonomi. Det kan enligt regeringen finnas fördelar med att barn tidigt får ta del av förskolans verksamhet. Ett tidigt och långsiktigt arbete med uppsökande verksamhet kan även underlätta relationsbyggande och tilliten till förskolan. Vidare framhålls att vårdnadshavarna bör informeras om rätten till förskola och om förskolans uppdrag och värdegrund. För att vårdnadshavarna ska få ett bra beslutsunderlag och motiveras att låta sina barn delta i förskola är det viktigt att det framgår av informationen vilken betydelse förskolan har för barnets lärande och utveckling. Information bör också ges om rätten att önska plats vid en viss förskoleenhet och om hur ansökan om förskoleplats görs. Informationen om förskolan behöver anpassas till olika målgrupper.

När det gäller frågan om huruvida kommunen även bör informera om möjligheten att välja pedagogisk omsorg anför regeringen följande. Pedagogisk omsorg är ett alternativ till förskola som kommuner ska sträva efter att erbjuda utifrån vårdnadshavares önskemål om en sådan verksamhetsform. Regeringen anför att de krav som ställs på pedagogisk omsorg dock är lägre än de som ställs på förskola och att den personal som arbetar i

verksamheten i allmänhet har lägre utbildningsnivå än den personal som arbetar i förskola. Syftet med den föreslagna uppsökande verksamheten är att öka deltagandet i förskola så att fler barn kan ta del av de positiva effekter som förskolan kan ha. Regeringen framhåller att kommuner redan i dag ska informera om vårdnadshavares möjlighet att önska andra verksamhetsformer. Regeringen anser emellertid inte att det finns anledning att ställa krav på att det även ska göras inom ramen för den uppsökande verksamheten.

Regeringen anför att kontakten med vårdnadshavare kan tas genom t.ex. telefonsamtal, hembesök eller andra personliga kontakter samt informationsmöten. Vårdnadshavare som inte har någon större kännedom om förskolans uppdrag bör enligt regeringen erbjudas personliga möten där det finns möjlighet att ställa frågor. Vidare framhålls att det också är viktigt att beakta att kunskaperna i svenska kan vara begränsade.

Regeringen anser att den uppsökande verksamheten bör utformas utifrån de olika kommunernas lokala behov och förutsättningar. På vilket sätt kontakten med vårdnadshavare tas och i vilken utsträckning t.ex. hembesök bör erbjudas kan variera mellan kommunerna. Det är viktigt att kommunen utformar sina insatser i linje med den kunskap och de erfarenheter som finns i respektive kommun. Att olika verksamheter samverkar i syfte att upptäcka och tillgodose behov samt lämna information till barnfamiljer är enligt regeringen mycket positivt. Vidare framhålls att gällande sekretessbestämmelser innebär vissa gränser för hur information kan lämnas mellan barnhälsovården och kommunen.

För att kommunerna ska kunna fullgöra åtagandet i förslagen behöver de ta kontakt med vårdnadshavare till samtliga barn som ska omfattas av den uppsökande verksamheten. Kommunen behöver därför ha kännedom om vilka vårdnadshavare som ska kontaktas och kan alltså inte utgå från att andra aktörer informerar vårdnadshavare om förskolan.

För att hemkommunen ska kunna bedriva uppsökande verksamhet krävs att den skaffar sig kännedom om vilka barn i kommunen som ska omfattas av verksamheten. När det gäller frågan om huruvida förslaget kan inkräkta på den personliga integriteten anför regeringen följande. Syftet med de föreslagna bestämmelserna är inte att kommunen ska skaffa sig information om barn i kommunen och deras vårdnadshavare. Bestämmelserna syftar enligt regeringen till att kommunen ska lämna information om förskola till vårdnadshavare för barn i kommunen. För att kunna fullgöra sina skyldigheter att kontakta vårdnadshavare till barn genom uppsökande verksamhet behöver kommunerna se till att de har tillgång till aktuella uppgifter om barn i kommunen som inte är inskrivna i förskola och hur de kan kontaktas.

Den uppsökande verksamheten ska förmedla information om förskolan. Vårdnadshavaren kan i det sammanhanget också berätta om t.ex. önskemål, förväntningar och eventuella behov som deras barn kan ha. Det ställs dock inga krav på att vårdnadshavare måste lämna information om sig eller sitt barn. Om det under samtal med vårdnadshavare framkommer att barnet t.ex. har en

hörselnedsättning kan kommunen informera om vad förskolan kan göra för att barnet ska få det stöd som kan behövas.

Den uppsökande verksamheten bör omfatta barn som är folkbokförda

Den uppsökande verksamheten syftar till att öka deltagandet i förskolan. Det bör därför endast vara barn som har rätt till utbildning i förskola som kan bli aktuella för den uppsökande verksamheten. Barn som är bosatta i Sverige och som inte har börjat i någon utbildning för fullgörande av skolplikten ska erbjudas förskola enligt bestämmelserna i skollagen (8 kap. 3 § skollagen).

Det kan enligt regeringen förutsättas att kommunen har kännedom om alla barn som är folkbokförda i kommunen. Kommuner har även ofta information om andra barn som är bosatta i kommunen. Regeringen konstaterar dock att det inte kan förutsättas att kommuner har information om alla barn som är bosatta i kommunen men som inte är folkbokförda där. Regeringen anser att det i detta sammanhang inte är motiverat att införa en ordning som innebär att kommuner åläggs ett alltför svårt eller betungande arbete med att få tag i den information som krävs. Kommunernas skyldighet att bedriva uppsökande verksamhet bör mot den bakgrunden enligt regeringen bli gällande för barn som är folkbokförda här enligt folkbokföringslagen (29 kap. 2 § första stycket skollagen). Kommunen behöver också identifiera vilka av de aktuella barnen som inte redan har en plats i förskola. Eftersom sådan information redan bör finnas hos kommunerna innebär detta enligt regeringen inte någon ny betungande arbetsbörda.

Den uppsökande verksamheten föreslås inte omfatta bl.a. asylsökande barn. Regeringen anser inte att förslaget står i konflikt med barnkonventionen. Barn som inte är folkbokförda, t.ex. asylsökande barn, kan i många fall ha ett stort behov av det stöd och den stimulans som förskolan kan ge. Regeringen vill därför understryka att förslaget inte innebär att dessa barns rätt till förskola inskränks på något sätt. Regeringen vill vidare framhålla att det är gynnsamt om kommuner, i den mån det finns förutsättningar för det, även bedriver en uppsökande verksamhet gentemot barn som är bosatta i kommunen men som inte är folkbokförda.

Kommuner ska erbjuda förskoleplats till barn i behov av bättre språkutveckling

Regeringens förslag

Det blir obligatoriskt för hemkommunen att erbjuda allmän förskola genom att reservera en plats vid en förskoleenhet även utan att något önskemål om förskola har anmälts av barnets vårdnadshavare om

1. barnet är fött utomlands och vistas i Sverige sedan högst fem år, eller
2. barnets vårdnadshavare som är bosatta i Sverige är födda utomlands och vistas i Sverige sedan högst fem år.

Kommunen ska sträva efter att erbjuda en plats i förskola på samma sätt även till andra barn som ska erbjudas allmän förskola om de har behov av förskola för bättre språkutveckling i svenska.

Kommunen ska inte behöva erbjuda en plats om det med hänsyn till barnets levnadsförhållanden eller situation i övrigt är uppenbart obehövt, och inte heller i de fall då barn inte är folkbokförda i landet.

Skälen för regeringens förslag redogörs för i följande avsnitt.

Förskolan ska stödja barns språkutveckling och lägga en viktig grund för språkutvecklingen senare i livet

Regeringen anser att det är angeläget att barn redan från tidig ålder får goda möjligheter att utveckla sin förmåga att förstå och använda det svenska språket. Utbildningen i förskolan ger möjlighet för alla barn att utvecklas i sitt svenska språk, men för vissa barn kan förskolan vara avgörande för att de ska få möta det svenska språket och få möjlighet att ta del av en språkutvecklande verksamhet. Regeringen konstaterar att barn som har gått i förskola har bättre språkliga färdigheter än barn som inte har gått i förskola. Vidare framhålls att goda kunskaper i svenska språket bl.a. är av stor betydelse för etablering på arbetsmarknaden senare i livet. Deltagande i förskolan är enligt regeringen en viktig grund för språkutveckling och kan vara avgörande för språkutvecklingen i svenska. Detta framhålls särskilt gälla utrikes födda barn, barn med annat modersmål än svenska och barn med en svag socioekonomisk bakgrund.

Att det blir obligatoriskt för kommuner att erbjuda en plats kan leda till att fler barn som behöver stöd i sin språkutveckling börjar i förskola

Andelen barn med utländsk bakgrund som deltar i förskolan har ökat från 77,1 procent 2014 till 81,5 procent 2020. Barn med utländsk bakgrund är dock fortfarande en grupp som är inskriven i förskolan i lägre grad än andra barn. Eftersom förskolan kan vara särskilt betydelsefull för utrikes födda barn, barn med annat modersmål än svenska och barn med en svag socioekonomisk bakgrund, finns det anledning att införa åtgärder för att ytterligare öka deltagandet i förskola bland dessa barn.

Utöver den föreslagna uppsökande verksamheten anser regeringen att det behövs ytterligare åtgärder som riktas mot barn som särskilt gynnas av förskolans språkutvecklande verksamhet. Det finns olika anledningar till att vårdnadshavare inte ansöker om plats i förskola. Det kan enligt regeringen antas att vissa vårdnadshavare inte vet hur en ansökan ska göras eller upplever det som besvärligt att välja förskola, vilket kan bidra till att de inte väljer att ansöka om plats för sina barn. Regeringen anför att en åtgärd för att öka deltagande därför bör vara att underlätta placeringsförfarandet och göra det enklare för vårdnadshavare med barn i målgruppen att välja förskola. Det finns därför enligt regeringen anledning att införa ett förfarande som innebär att barn i målgruppen tilldelas en plats vid en förskola utan att något önskemål dessförinnan har anmälts. En uppsökande verksamhet som kombineras med ett tydligt besked om att en plats i en viss förskola finns tillgänglig för barnet kan enligt regeringen innebära en lägre tröskel för vårdnadshavare att låta barnen ta del av verksamheten och vara mycket gynnsamt för de barn som är i behov av stöd för en bättre språkutveckling i svenska. Regeringen anför att

förslaget kan bidra till ökat deltagande i förskolan, vilket i sin tur kan ha positiva effekter på barns språkutveckling och måluppfyllelse i skolan och i förlängningen även på deras etablering på arbetsmarknaden och integrationen i det svenska samhället. Förslaget anses också kunna innebära flera fördelar när det kommer till integration, förebyggande av hederskultur, kvinnors deltagande i arbetslivet samt förskolans attraktivitet som skolform.

Mot den bakgrunden anser regeringen att barn som har ett behov av stöd i sin språkutveckling i svenska genom förskola ska tilldelas en reserverad plats i en förskola av hemkommunen även om vårdnadshavarna inte har anmält något önskemål om det. Erbjudandet bör avse s.k. allmän förskola som är avgiftsfri och som ska erbjudas från höstterminen det år barnet fyller tre år.

Barn som går i pedagogisk omsorg bör enligt regeringen inte undantas från den föreslagna åtgärden om erbjudande av plats i förskola. Det är angeläget att de barn som har behov av bättre språkutveckling i svenska ges det stöd som förskolan har förutsättningar att ge. Regeringen anser att det är positivt att barn i pedagogisk omsorg omfattas av förslaget eftersom pedagogisk omsorg inte har förutsättningar som är likvärdiga med förskolan. Förskolans läroplan är endast vägledande för pedagogisk omsorg och det finns inga krav på att det ska finnas personal med förskolläraryr utbildning.

Erbjudandet bör innebära att vårdnadshavarna kan tacka nej till förskoleplatsen

Förslaget om erbjudande av plats innebär att en förskoleplats tillhandahålls barnet utan att dess vårdnadshavare har anmält önskemål om den. Regeringen anser inte att förslaget begränsar vårdnadshavarnas valfrihet. Vårdnadshavare till ett barn som har blivit erbjuden en plats i förskola har möjlighet att avstå från att ta del av platsen. De kan, om de önskar, även välja att ansöka om plats vid en annan förskoleenhet eller anmäla intresse om plats i pedagogisk omsorg. Regeringen framhåller vikten av att det tydligt framgår att vårdnadshavare till barn som erbjuds en plats har samma möjligheter som andra att välja att ansöka om en annan förskoleplats. Regeringen anser dock inte att detta behöver förtydligas i författningstexten. Vårdnadshavares möjlighet att anmäla önskemål om plats vid en viss förskoleenhet framgår av redan i dag gällande bestämmelser (8 kap. 14 § skollagen). I samband med att en kommun informerar vårdnadshavare om att deras barn erbjuds plats vid en viss förskola, behöver kommunen också lämna information om att det är vårdnadshavarna som väljer om barnet ska gå i den förskola där det erbjuds en plats och att vårdnadshavarna har möjlighet att ansöka om en plats i annan förskola, i pedagogisk omsorg eller helt avstå. Det blir därmed enligt regeringen tydligt att vårdnadshavare även fortsättningsvis har möjlighet att göra sina val utifrån familjens förutsättningar och behov.

Erbjudandet bör inte riktas till alla barn

Förslaget om erbjudande om förskoleplats syftar till att fler barn som har stor nytta av förskola för sin språkutveckling i svenska ska börja i förskola. Även

om alla barn gynnas av utbildningen som bedrivs inom förskolan har inte alla barn ett sådant behov av bättre språkutveckling i svenska som motiverar att de ska erbjudas plats utan föregående önskemål från vårdnadshavarna. Exempelvis ges de flesta barn med vårdnadshavare som är födda i Sverige goda möjligheter för språkutveckling i svenska även utanför förskolan. Regeringen anser därför att det inte finns skäl för att alla barn ska erbjudas en tilldelad plats vid en viss ålder om inte vårdnadshavarna har önskat det.

I propositionen anförs att det behöver förtydligas vilka barn som har ett sådant behov av språkutveckling i svenska att de bör erbjudas en plats i förskola utan att vårdnadshavarna har lämnat önskemål om det. Regeringen anser dock inte att det är motiverat att införa en särskild definition av nyanlända barn i skollagen som utredningen föreslår. De åtgärder som föreslås i propositionen omfattar även andra barn än nyanlända. Målgruppen bör enligt regeringen i stället tydliggöras i bestämmelserna om den föreslagna åtgärden (se förslaget på s. 13 och propositionens lagförslag).

Erbjudandet bör ges till barn i familjer som bott i Sverige en kortare tid

Det kan, enligt regeringen, till att börja med antas att barn som är födda utomlands och som har vistats en kortare tid i Sverige tillhör den grupp som har behov av förskola för bättre språkutveckling. När ett barn har vistats i Sverige i fem år bör det enligt regeringen inte längre omfattas av åtgärden. Vid den tidpunkten har det funnits möjlighet att ta del av förskola i flera års tid och det kan förväntas att barnet oftast har hunnit utveckla kunskaper i svenska. Barnet är då också ofta i en sådan ålder att det är aktuellt att delta i en obligatorisk skolform.

Det kan enligt regeringen vidare antas att barn som är födda i Sverige och som har vårdnadshavare som har vistats i landet en kortare tid också har behov av förskola för bättre språkutvecklande. Vårdnadshavarna till dessa barn har ofta haft kort tid på sig att lära sig det svenska språket och har därför dåliga förutsättningar att vara ett stöd i sina barns språkutveckling i svenska.

I propositionen framförs att utrikes födda vårdnadshavare som har varit bosatta i landet en längre tid ofta kan ha tillräckliga kunskaper i svenska för att ge sina barn stöd för språkutveckling i svenska. Regeringen delar utredningens bedömning att åtgärden bör omfatta barn i de fall barnets vårdnadshavare vistas i Sverige sedan högst fem år. Om ett barn kommer till Sverige med endast en av sina vårdnadshavare medan den andra vårdnadshavaren finns kvar i hemlandet eller i ett annat land, eller om barnet endast har en vårdnadshavare, bör bedömningen göras utifrån den vårdnadshavare som vistas i Sverige.

I de fall det med hänsyn till barnets levnadsförhållanden eller situationen i övrigt är uppenbart obehövligt att erbjuda en plats i förskola bör kommunen kunna avstå från det. Ett exempel på när det bör kunna anses uppenbart obehövligt är när barnet lever i en svensktalande familj från Finland. Ett annat exempel är att barnet är fött utomlands och har vårdnadshavare som är födda

i Sverige. Det kan antas att dessa barn ofta stimuleras i sin språkutveckling i svenska även om de är födda och har bott utomlands.

Erbjudandet bör ges till barn som är folkbokförda i Sverige

I likhet med det som framförts tidigare behöver kommuner få information om de barn som ska omfattas av ett erbjudande om plats i förskola. Att kommuner inte nödvändigtvis har information om alla barn som är bosatta i kommunen får betydelse även i detta sammanhang. Regeringen anser därför att kommunens skyldigheter att lämna det särskilda erbjudandet om plats endast bör omfatta barn som är folkbokförda i Sverige. Uppgifter om vårdnadshavarnas eller barnens vistelsetid i Sverige kan kommunen vid behov exempelvis få genom kontakt med vårdnadshavarna.

Regeringen anser att det är gynnsamt om kommuner, i den mån det finns behov och förutsättningar för det, lämnar ett erbjudande om plats även till barn som inte är folkbokförda i Sverige men som har rätt till förskola för att de anses bosatta i landet av andra skäl (29 kap. 2 § andra stycket). Den föreslagna regleringen utgör inget hinder mot att erbjudandet lämnas även till dessa barn.

Kommuner bör sträva efter att även erbjuda plats till vissa andra barn

I propositionen framförs att det finns många barn som inte är födda utomlands men som också har ett behov av förskola för att få en bättre språkutveckling i svenska. Även dessa barn kan behöva erbjudas plats utan föregående önskemål från vårdnadshavarna. Regeringen anför att det kan antas att barn med ett annat modersmål än svenska är en stor del av denna målgrupp. En del av dessa barn kommer i kontakt med det svenska språket i liten utsträckning trots att familjen har vistats i Sverige längre tid. Om familjen inte talar svenska i hemmet och barnet inte heller i övrigt rör sig i miljöer där det möter svenska kan möjligheten att tillägna sig det svenska språket vara begränsad, trots att vårdnadshavarna har vistats länge i landet.

Vidare anförts att det händer att barn med svenska som modersmål inte heller får tillräcklig stimulans i det svenska språket i sin vardagliga miljö. Det kan t.ex. handla om barn i familjer som lever isolerat, barn i social utsatthet eller barn till vårdnadshavare med en funktionsnedsättning eller psykisk sjukdom som försvårar möjligheten att vara ett stöd i sitt barns språkutveckling. Det kan även handla om ett barn med en språkstörning som innebär att barnet har ett större behov av stöd för språkutveckling än vad som kan ges i hemmet. Det kan antas att även dessa barn kan dra nytta av förskolans verksamhet för sin språkutveckling i svenska. Det bör därför i vissa fall vara aktuellt att erbjuda en plats även när svenska talas i hemmet.

I propositionen framförs också att om ett barn som tillhör de nationella minoriteterna, där urfolket samer ingår, har behov av förskola för bättre språkutveckling i svenska bör de, liksom andra barn som har sådana behov, erbjudas plats i förskolan. Om barnets hemkommun ingår i ett förvaltningsområde för något eller några av språken finska, meänkieli och samiska ska kommunen enligt skollagen erbjuda barn, vars vårdnadshavare

begär det, plats i förskola där hela eller en väsentlig del av utbildningen bedrivs på minoritetsspråk.

Kommunerna behöver få kännedom om vilka barn inom kommunen som tillhör de kategorier av barn som ska erbjudas plats. När det gäller barn som inte är födda utomlands eller har vårdnadshavare som har vistats i Sverige en kortare tid, men som ändå bör erbjudas plats på grund av att de har ett behov av förskola för sin språkutveckling i svenska, kommer det att krävas att kommunen får kännedom om barnens situation och gör en bedömning av vilka barn som har ett sådant behov. Det kan bli en utmaning för kommunerna att identifiera och bedöma vilka barn som bör omfattas av åtgärden. Enligt ett av förslagen i propositionen ska en kommun bedriva uppsökande verksamhet riktad mot vårdnadshavare till barn som inte går i förskolan det år de fyller tre år. Regeringen bedömer att kommunen i denna verksamhet kommer att möta många av de barn som har sådana behov av förskola att de bör erbjudas plats. Kommuner kan även få kännedom om barn i målgruppen genom andra kontaktytor och verksamheter. Ett exempel kan vara när kommunens verksamhet och barnhälsovård är samlokaliserade vid s.k. familjecentraler. I sådana fall kan det finnas goda möjligheter för kommunen att, med vårdnadshavarnas samtycke, samverka med barnhälsovården kring frågor som rör ett barns behov av språkutveckling. Det kan dock vara svårt för kommunerna att identifiera alla de barn som har behov av förskola för att få en bättre språkutveckling i svenska av annan anledning än att de är födda utomlands eller har vårdnadshavare som har vistats en kortare tid i Sverige. Behovet av språkutveckling bottnar bl.a. i barnets kunskaper i svenska och i den miljö som barnet möter i sin vardag. En kommun kan dock inte, med skäliga tillvägagångssätt, få insyn i alla barns hem och vardag och bedöma deras språkkunskaper. Det kan således inte förväntas att kommuner med säkerhet kan identifiera samtliga barn i målgruppen. Det bör därför inte heller ställas ett krav på att kommuner ska erbjuda plats till alla barn i målgruppen om det inte finns ett uttryckt önskemål från vårdnadshavarna. Regeringen anser dock att kommunerna bör sträva efter att identifiera de barn som inte är nyanlända men som av andra anledningar har behov av förskola för att få bättre stöd i sin språkutveckling. Regeringen anser att de barn i målgruppen som kommuner får kännedom om ska erbjudas plats även om det inte finns ett uttryckt önskemål från vårdnadshavarna. Även i dessa fall bör kommunens skyldigheter att ge ett erbjudande om plats omfatta barn som är folkbokförda i Sverige.

Förslaget är inte diskriminerande

De barn som kommunen ska erbjuda plats i förskola enligt förslaget kan antas ha ett annat etniskt ursprung än svenskt. Det gäller sannolikt även många av de övriga barn som kommunen ska sträva efter att erbjuda plats eftersom en stor andel troligen har ett annat modersmål än svenska. Det finns därför anledning att beröra förslagets förenlighet med diskrimineringslagstiftningen. I diskrimineringslagen (2008:567) finns bestämmelser om förbud mot

diskriminering i samband med utbildning. Med direkt diskriminering avses att någon missgynnas genom att behandlas sämre än någon annan behandlas, har behandlats eller skulle ha behandlats i en jämförbar situation, om missgynnandet har samband med bl.a. etnisk tillhörighet (1 kap. 4 § 1). Med indirekt diskriminering avses att någon missgynnas genom tillämpning av en bestämmelse, ett kriterium eller ett förfaringssätt som framstår som neutralt men som kan komma att särskilt missgynna personer med bl.a. viss etnisk tillhörighet, såvida inte bestämmelsen, kriteriet eller förfaringssättet har ett berättigat syfte och de medel som används är lämpliga och nödvändiga för att uppnå syftet (1 kap. 4 § 2). Med etnisk tillhörighet avses i diskrimineringslagen nationellt eller etniskt ursprung, hudfärg eller annat liknande förhållande (1 kap. 5 § 5). Den som bedriver verksamhet som avses i skollagen får inte diskriminera något barn eller någon elev som deltar i eller söker till verksamheten (2 kap. 5 §). Diskrimineringslagen genomför bl.a. rådets direktiv 2000/43/EG av den 29 juni 2000 om genomförandet av principen om likabehandling av personer oavsett deras ras eller etniska ursprung (direktivet mot etnisk diskriminering).

Ett erbjudande av plats utan att något önskemål om förskola har anmälts av barnets vårdnadshavare skulle kunna uppfattas som en förmån. Förslaget omfattar uttryckligen bl.a. barn som är födda utomlands och barn med vårdnadshavare som är födda utomlands och varit en kort tid i Sverige. Även barn som av andra anledningar behöver stöd i sin språkutveckling i svenska omfattas dock av förslaget. Dessa barn och deras vårdnadshavare kan vara födda i Sverige eller utomlands. Även om förslaget i viss del är riktat mot barn i familjer med utrikes födda vårdnadshavare utesluts således inte andra barn med liknande behov. Regeringen anser därför att åtgärden inte innebär ett missgynnande i förhållande till någon annan i en jämförbar situation. Barn som inte omfattas av förslaget har inte heller svagare rätt till utbildning i förskola eller till sådant stöd som ska erbjudas där. De får även anses i allmänhet ha goda förutsättningar för språkutveckling i svenska. Regeringen anser vidare att en utgångspunkt i vårdnadshavarens vistelsetid i landet inte innebär att förslaget riskerar att vara diskriminerande. Tvärtom innebär detta att förslaget närmare riktas mot en grupp med ett generellt behov av språkutveckling i svenska i stället för en grupp med ett visst ursprung. Regeringen anser mot denna bakgrund att den föreslagna åtgärden inte kan anses utgöra direkt diskriminering enligt diskrimineringslagen och det bakomliggande EU-direktivet.

Vad som vidare bör övervägas är om förslaget riskerar att vara indirekt diskriminerande med anledning av att tillämpningen kan komma att särskilt missgynna personer med en viss etnisk tillhörighet. Syftet med förslagen är att rikta insatser mot de barn som behöver mer stöd för språkutveckling i svenska så att de ges likvärdiga förutsättningar inför start i förskoleklass och grundskola och motsvarande skolformer. Därmed minskar risken för att gruppen försenas i sin språkutveckling i svenska och får svårare att nå utbildningens mål. Regeringen bedömer att syftet med förslagen är ett sådant objektivet sett

godtagbart och viktigt syfte som uppfyller kravet på att vara ett berättigat syfte i den mening som avses i diskrimineringslagen. Förslagen utgör en lämplig och nödvändig åtgärd för att uppnå detta syfte och står därmed enligt regeringen inte i konflikt med förbudet mot indirekt diskriminering.

Erbjudandet om tilldelad förskoleplats för bättre språkutveckling ska upprepas inför varje höst

Regeringens förslag

Erbjudandet om en tilldelad plats i förskola som syftar till en bättre språkutveckling i svenska ska ges fr.o.m. hösten det år barnet fyller tre år. Erbjudandet ska lämnas till barnets vårdnadshavare senast tre månader före det datum då barnet kan tas emot.

Kommunen ska hålla platsen reserverad för barnet t.o.m. en månad efter det datum då barnet kan tas emot. Om barnet inte börjar i verksamheten inom den tiden eller det framgår på något annat sätt att det inte finns önskemål om den erbjudna platsen, behöver kommunen inte längre hålla platsen reserverad för barnet. Ett nytt erbjudande om plats ska lämnas inför varje höst barnet inte har en plats i förskola t.o.m. det år då barnet fyller fem år.

Skälen för regeringens förslag redogörs för i följande avsnitt.

Hemkommunen bör vara skyldig att ge erbjudandet om plats i en förskola fr.o.m. hösten det år barnet fyller tre år

Det är hemkommunen som ska ansvara för att erbjuda barn en plats i förskola. I propositionen lämnas förslag om att vissa barn ska erbjudas plats i den allmänna förskolan som ska erbjudas från höstterminen det år barnet fyller tre år. Det finns inga nationella bestämmelser som preciserar när höstterminen i förskolan börjar. Regeringen anser dock att de barn som ska erbjudas plats enligt förslaget bör ges möjlighet att påbörja utbildning i förskolan så snart som möjligt efter sommaren. För att kommuner ska ges goda möjligheter att bereda plats för dessa barn bör det tas hänsyn till att det oftast uppstår lediga platser i samband med att de äldre barnen slutar förskolan och börjar i förskoleklass, vilket sker vid läsårets början. De barn som ska erbjudas plats i förskolan bör kunna börja i samband med att skolans läsår inleds i kommunen, det år som barnet fyller tre år.

Kommunen bör vara skyldig att informera vårdnadshavare om erbjudandet senast tre månader innan barnet kan börja i förskolan

Ett av propositionens förslag innebär att hemkommunen ska erbjuda förskoleplatsen trots att barnets vårdnadshavare inte anmält ett önskemål om platsen. Kommunen kommer därför inte alltid ha kännedom om önskemål eller frågor som barnets vårdnadshavare kan ha. Vårdnadshavare till de barn som omfattas av åtgärden behöver få tid på sig att förbereda sig och barnet inför förskolestart, söka ytterligare information om förskolan eller lämna önskemål om plats vid en viss förskoleenhet. Kommunen behöver därför i god tid informera barnets vårdnadshavare om att barnet erbjuds en plats och vid vilken

förskoleenhet placeringen skett samt vid vilken tidpunkt barnet kan börja. Information ska också lämnas om hur länge platsen är reserverad för barnet. Vårdnadshavare bör enligt regeringen ges informationen i erbjudandet senast tre månader innan barnet kan börja.

Det anförs att det är viktigt att vårdnadshavarna förstår vad erbjudandet innebär. Regeringen anser därför att information om vad erbjudande av plats innebär lämpligen meddelas i samband med eller efter att kommunen har kontaktat vårdnadshavare genom den uppsökande verksamheten som föreslås i propositionen. Det måste förutsättas att kommunen i kontakten med vårdnadshavare är tydlig med att det är frivilligt att delta i förskola och att vårdnadshavaren har möjlighet att meddela önskemål om andra former av omsorg.

Principen om förskola nära hemmet bör gälla

I propositionen framhålls att det är viktigt att de barn som omfattas av åtgärden får tillgång till en verksamhet som kan erbjuda den språkliga stimulansen de behöver, så att de ges goda förutsättningar inför start i förskoleklass och skola. Barnen har behov som kräver att det finns personal med rätt kompetens och att verksamheten i övrigt är väl rustad för att ge barnen nödvändigt stöd. Det kan enligt regeringen antas att vissa förskolor har bättre förutsättningar att hantera uppdraget än andra. Regeringen anser att de krav som gällande författningar ställer på alla förskolor vad gäller t.ex. kvalitet, personalens kompetens och undervisning innebär att det kan förväntas att alla förskolor har förutsättningar att ge barn en god språkutvecklande verksamhet.

Det framhålls även som viktigt att förslaget utformas så att det leder till att fler barn i målgruppen börjar i förskola. De som omfattas av förslaget är barn till vårdnadshavare som inte på egen hand har efterfrågat en plats i förskola. Som nämns ovan kan det finnas olika anledningar till att vårdnadshavare inte efterfrågar plats i förskola. Det kan handla om vårdnadshavare som inte har kunskaper om förskolan eller som inte ser värdet i att ta del av verksamheten. En annan orsak kan vara den tid som krävs för att ta sig till och från förskolan. Erbjudandet om förskola bör göras tilltalande och lätt att ta del av för att så många som möjligt av de vårdnadshavare som omfattas väljer att låta sina barn delta. Regeringen anför att många i målgruppen för förslaget tillhör de mest ekonomiskt utsatta i samhället. Familjer som saknar bil och som har en ekonomi som påverkas av återkommande kostnader för kollektivtrafikresor har sämre förutsättningar att ta sig till en förskola som ligger långt bort från hemmet. En ordning som innebär att barn erbjuds plats vid vissa särskilt utvalda förskolor kan dessutom vara ekonomiskt och personellt kostsamt eftersom dessa förskolor troligen behöver ha ett flertal reserverade platser som eventuellt inte kommer att nyttjas. Regeringen anser därför att det inte bör ställas särskilda krav på lämplighet hos förskolor och att principen om att ett barn ska erbjudas plats vid en förskoleenhet så nära barnets eget hem som möjligt ska gälla även när barn erbjuds plats utan uttryckt önskemål från

vårdnadshavarna. En sådan ordning framhålls även bli rättvis gentemot vårdnadshavare som ansöker om plats enligt ordinarie förfarande.

Av gällande bestämmelser framgår att det ska tas skäligen hänsyn till vårdnadshavarens önskemål när ett barn placeras vid en förskola (8 kap. 15 § skollagen). En vårdnadshavare som erbjudits plats för sitt barn på en viss förskola men av någon anledning önskar att få plats vid en annan förskola bör enligt regeringen kunna ange önskemål om att få byta barnets placering. Om det inte är möjligt att tillmötesgå vårdnadshavarens önskemål är det dock lämpligt att kommunen uppmanar vårdnadshavare att nyttja den erbjudna platsen i avvaktan på att en plats kan beredas på den önskade förskolan. Beslut om placering vid förskoleenhet enligt 8 kap. 15 § skollagen kan inte överklagas enligt skollagens bestämmelser. Placeringar som skett enligt den föreslagna åtgärden bör således inte heller kunna överklagas.

Regeringen bedömer att många kommuner kan behöva se över hur den nya åtgärden ska integreras i kommunens befintliga bestämmelser om placering. Regeringen bedömer dock att ett genomförande av förslaget inte kommer att medföra att kommuners gällande bestämmelser om placering behöver ändras i betydande utsträckning. Kommuner såväl i städer som glesbygd kan utgå från de grunder för placering som de har redan i dag. Ändringarna förväntas inte heller leda till några betydande konsekvenser för hur kommuner planerar verksamheten eftersom det endast är en mycket liten andel av en kommuns barn som omfattas.

När det gäller barn med vissa funktionsnedsättningar, t.ex. döva barn, kan det krävas särskild kompetens för att möta barnets behov. Regeringen anser att kommuner t.ex. måste beakta att döva barn behöver få tillgång till personal som kan teckenspråk.

Som framgår av 8 kap. 12 § andra stycket skollagen får hemkommunen fullgöra sina skyldigheter genom att erbjuda barnet motsvarande utbildning i fristående förskola. Vidare anges i 8 kap. 12 § tredje stycket skollagen att om det finns särskilda skäl, får hemkommunen komma överens med en annan kommun om att denna i sin förskola ska ta emot barn vars utbildning hemkommunen ansvarar för. Regeringen anser att det ska vara möjligt att erbjuda förskola hos en enskild huvudman eller i en annan kommun även i de fall hemkommunen erbjuder förskoleplats utan ett önskemål från vårdnadshavare. Det ger kommuner bättre möjligheter i de fall det råder brist på platser i den egna verksamheten.

Kommunen bör inte vara skyldig att hålla en plats reserverad längre om den inte nyttjats inom en månad

För att förfarandet ska underlätta så mycket som möjligt för vårdnadshavarna anser regeringen att det inte bör krävas att de ska meddela om de avser att nyttja platsen. Det innebär att platsen är reserverad för barnet även om vårdnadshavarna inte tackar ja till den i förväg. Därmed kan det hända att kommunen inte vet om en erbjuden plats kommer att nyttjas eller inte. I förskolan finns ingen närvaroplikt på det sätt som gäller för grundskolan och

motsvarande skolformer (jfr 7 kap. 17 § skollagen). Det finns inte heller några nationella bestämmelser om vad som gäller om ett barn inte nyttjar sin plats under en längre period. Hur närvaro i förskolan hanteras kan därmed skilja sig mellan kommuner. Om ett barn inte närvarar i förskolan under längre och sammanhållna perioder kan barnet förlora sin plats. I de fallen kan det röra sig om frånvaro under en eller flera månader. Regeringen anser att det är viktigt att en plats som reserverats genom den föreslagna åtgärden ska stå till förfogande även om vårdnadshavaren inte har tackat ja till den. Kommunen bör därför ges en skyldighet att hålla platsen reserverad under en viss tid efter det att barnet först kan tas emot. Det kan enligt regeringen dock inte förväntas att en plats som har erbjudits utan att vårdnadshavarna har anmält önskemål om förskola ska behöva reserveras hur länge som helst. Regeringen anser att en kommun bör vara skyldig att hålla platsen reserverad för barnet t.o.m. en månad efter det datum då barnet erbjudits att det kan tas emot. Kommunen bör inte vara skyldig att hålla platsen reserverad om den inte har nyttjats inom denna tid. Platsen ska enligt regeringen inte heller behöva hållas reserverad om det framgår att det inte finns något önskemål om förskola, t.ex. om vårdnadshavaren tydligt tackar nej till erbjudandet. Om en vårdnadshavare meddelar önskemål om plats efter att erbjudandet har upphört bör kommunen se till att erbjuda plats så fort som möjligt och senast inom fyra månader (8 kap. 14 § skollagen).

Hemkommunen bör vara skyldig att ge ett nytt erbjudande inför varje höst barnet inte går i förskola t.o.m. det år barnet fyller fem år

Enligt förslaget ska kommunen inte behöva hålla platsen reserverad om en vårdnadshavare tackar nej till erbjudandet, eller låter bli att utnyttja platsen inom utsatt tid. Det framhålls dock vara viktigt att kommuner gör fortsatta ansträngningar för att barn som tillhör målgruppen ska börja i förskola. Regeringen anser att hemkommunen bör vara skyldig att på nytt erbjuda barnet plats inför varje höst barnet inte går i förskola, t.o.m. det år då barnet fyller fem år. Även vårdnadshavare som av någon anledning säger upp sitt barns plats bör enligt regeringen få förnyade erbjudanden om plats i förskola.

Det finns tillräckligt stöd för nödvändig behandling av personuppgifter

Regeringens bedömning

EU:s dataskyddsförordning och lagen och förordningen med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning tillsammans med bestämmelser i skollagen utgör tillräcklig reglering för den behandling av personuppgifter som kan komma att ske hos kommunerna vid den uppsökande verksamheten och det särskilda erbjudandet om plats i förskola. Någon ytterligare reglering på området behövs inte.

Skälen för regeringens bedömning

De förslag som lämnas i propositionen innebär att kommunerna behöver behandla personuppgifter. Personuppgifter behöver behandlas för att

kommunerna ska kunna identifiera de barn som ska omfattas av åtgärderna och för att kontakt ska kunna tas med deras vårdnadshavare. Uppgifter behöver också behandlas i samband med att kommunerna beslutar att ett barn ska ges ett särskilt erbjudande om plats i förskola. Bestämmelser om behandling av personuppgifter finns i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning), här benämnd dataskyddsförordningen. Förordningen kompletteras i Sverige av bl.a. lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning, här benämnd dataskyddslagen, och även förordningen (2018:219) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning.

För att kunna identifiera och kontakta vårdnadshavare till barn som omfattas av de föreslagna insatserna behöver kommuner behandla uppgifter om t.ex. barnets ålder, vårdnadshavare, bostadsadress och om barnet går i förskola. I samband med arbetet att erbjuda nyanlända barn en plats i förskola kan kommunen t.ex. också behöva behandla uppgifter om att barnets vårdnadshavare inte är födda i Sverige samt uppgifter om vårdnadshavares och barns vistelsetid i Sverige. När det gäller andra barn än nyanlända som ska ges ett särskilt erbjudande om förskoleplats på grund av att de har behov av förskola för att få en bättre språkutveckling i svenska, behöver kommunen i samband med beslut om erbjudanden också behandla uppgifter om att barnet har ett sådant behov. I detta sammanhang behöver kommunen sträva efter att behandla så få personuppgifter som möjligt. Dokumentation ska utformas med respekt för den personliga integriteten och endast uppgifter som är nödvändiga för kommunens beslut behöver dokumenteras.

De nya bestämmelser som regeringen föreslår i denna proposition innebär att kommunen behöver hämta in uppgifter från folkbokföringen för att kunna identifiera och kontakta vårdnadshavare till barn som ska omfattas av de föreslagna insatserna. Bestämmelserna ger därför ett tydligt stöd för kommunen att hämta in uppgifter som kommunen behöver för detta syfte. För att kommunerna ska kunna identifiera berörda barn och kontakta vårdnadshavare till barn i målgrupperna kan de dock även behöva samla in vissa nya uppgifter. Kommunen behöver t.ex. få uppgifter om barn som har ett behov av förskola för att få en bättre språkutveckling i svenska. Dessa uppgifter kommer i normalfallet lämnas av barnens vårdnadshavare. De föreslagna bestämmelserna innebär att kommunerna behöver identifiera vilka barn som ingår i målgrupperna. De ger därför ett tydligt stöd för kommunerna att hämta in behövliga uppgifter vid kontakter med vårdnadshavare. För att fullgöra sina skyldigheter att sträva efter att ge barn ett erbjudande om förskoleplats enligt den föreslagna regleringen kan kommunen t.ex. i samband med personliga möten i den uppsökande verksamheten ställa frågor till vårdnadshavarna om barnets språkutveckling och om behovet av förskolans stöd i detta avseende. De föreslagna bestämmelserna ger ett tydligt stöd även

för detta uppgiftsinhämtande. Det kan framhållas att regeringen inte föreslår några bestämmelser som ger vårdnadshavare eller andra aktörer någon skyldighet att lämna uppgifter till kommunen. Uppgiftslämnandet kommer att vara frivilligt för vårdnadshavarna.

Behandling av personuppgifter får enligt dataskyddsförordningen bara ske om det finns en rättslig grund för behandlingen (artikel 6 dataskyddsförordningen). Behandling av personuppgifter är laglig bl.a. om den är nödvändig för att utföra en uppgift av allmänt intresse eller som ett led i den personuppgiftsansvariges myndighetsutövning (artikel 6.1 e dataskyddsförordningen). Genom bestämmelser i skollagen med anslutande föreskrifter och beslut fattade med anledning av dessa är tillhandahållande, anordnande och bedrivande av utbildning enligt skollagen, däribland förskola, en i svensk rätt fastställd uppgift av allmänt intresse (prop. 2017/18:105 s. 56 f. och prop. 2017/18:218 s. 52 och 58 f.). Den behandling av personuppgifter som behövs för att kommunen ska kunna fullgöra sina skyldigheter enligt de föreslagna bestämmelserna kan därmed ske med stöd av den rättsliga grunden en uppgift av allmänt intresse.

Syftet med regleringen som föreslås i denna proposition är att fler barn ska delta i förskola. Ett ökat deltagande kan bl.a. leda till att barn får bättre förutsättningar inför skolstarten och på sikt ges ökade möjligheter att påverka sin framtid. Förslaget om erbjudande av plats i förskola syftar särskilt till att barn som har behov av en bättre språkutveckling i svenska ska delta i förskola. De uppgifter kommunen samlar in i arbetet med uppsökande verksamhet och erbjudandet om plats i förskola kommer att omfattas av sekretess hos kommunen, se 23 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). I dataskyddsförordningen och dataskyddslagen finns vidare bestämmelser om skydd för personuppgifter som kommunerna behöver följa i fråga om bl.a. ändamålsbegränsning, uppgiftsminimering och lagringsminimering (artiklarna 5.1 b, 5.1 c och 5.1 e dataskyddsförordningen). Regeringen anser inte att det finns skäl att införa några särskilda skyddsåtgärder i form av t.ex. lagringsbegränsningar, sökbegränsningar m.m. för den behandling av personuppgifter som förslagen i denna proposition medför. De bestämmelser som redan nu gäller för personuppgiftsbehandling inom förskolan utgör ett tillräckligt skydd för den personliga integriteten. Mot bakgrund av bl.a. att uppgifter som ofta kan komma att samlas in finns i folkbokföringen hos Skatteverket och att dessa uppgifter som huvudregel är offentliga (den s.k. folkbokföringssekretessen regleras i 22 kap. 1 § OSL) samt då uppgifter av mer känslig karaktär i normalfallet kommer att samlas in från den enskilde vårdnadshavaren, anser regeringen att det intrång i den personliga integriteten som den nödvändiga personuppgiftsbehandlingen kan medföra är begränsat. Integritetsintrånget får sammantaget anses stå i rimlig proportion till den nytta som behandlingen kan innebära.

Det ankommer på kommunen att se till att behandlingen sker på ett sätt som är förenligt med gällande bestämmelser om personuppgiftsbehandling.

Sammantaget bedömer regeringen att dataskyddsförordningen och dataskyddslagen tillsammans med bestämmelser i skollagen utgör tillräckligt stöd för den behandling av personuppgifter som kommunerna behöver utföra för att fullgöra sina skyldigheter enligt förslagen i denna proposition.

Ikraftträdande

Regeringens förslag

Ändringarna i skollagen ska träda i kraft den 1 juli 2022.

Bestämmelserna ska tillämpas första gången i fråga om utbildning som påbörjas efter den 1 juli 2023.

Skälen för regeringens förslag

Regeringen framhåller att förslagen i propositionen är viktiga för att fler barn ska gynnas av de positiva effekter som förskolan kan ha, oberoende av deras bakgrund och andra socioekonomiska faktorer. Regeringen anser därför att lagändringarna ska träda i kraft så snart som möjligt, vilket bedöms vara den 1 juli 2022.

I propositionen framhålls att det krävs att kommunerna ges viss tid att förbereda sig för förändringarna. Vidare anser regeringen att förändringarna bör göras i samband med att ett nytt läsår i skolan påbörjas. Läsår förekommer inte i förskolans bestämmelser. Verksamheten påverkas dock av skolans läsår, bl.a. eftersom det frigörs ett större antal platser när de barn som börjar i förskoleklass lämnar förskolan. Regeringen föreslår därför att bestämmelserna ska tillämpas första gången inför utbildning som påbörjas efter den 1 juli 2023. Det innebär i praktiken att bestämmelserna ska tillämpas även före den 1 juli 2023, eftersom kommunerna t.ex. behöver bedriva uppsökande verksamhet under våren 2023 i syfte att erbjuda vissa barn plats i förskolan från hösten 2023.

Motionerna

I kommittémotion 2021/22:4481 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 3 föreslås avslag på regeringens förslag i den del som innebär att varje hemkommun ska vara skyldig att genom uppsökande verksamhet ta kontakt med vårdnadshavare till de barn som inte har en plats i förskolan och informera om förskolans syfte och barnets rätt till förskola. Motionärerna anser att förslaget inte tar hänsyn till vårdnadshavare som valt pedagogisk omsorg och att det inte heller syftar till att ge vårdnadshavarna fullständig information om deras olika valmöjligheter. Motionärerna anför att kommunerna inte bör förpliktigas att försöka övertala vårdnadshavarna att inte välja pedagogisk omsorg så länge lagen tillåter att pedagogisk omsorg bedrivs.

I kommittémotion 2021/22:4476 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 1 föreslås avslag på regeringens proposition. Motionärerna anser att pedagogisk omsorg är ett viktigt alternativ vid sidan av förskola eller hemmavistelse för att upprätthålla valfrihet för varje barn. Motionärerna anför att alla barn inte är

redo att vid exempelvis ett års ålder möta omvärlden i en större barngrupp med begränsad uppmärksamhet. Vidare anføres att regeringen aktivt ska verka för att skapa förbättrade förutsättningar för den pedagogiska omsorgen.

I kommittémotion 2021/22:4475 av Christian Carlsson m.fl. (KD) yrkande 1 föreslås avslag på förslaget om att varje hemkommun ska vara skyldig att genom uppsökande verksamhet ta kontakt med vårdnadshavare till de barn som inte har en plats i förskolan och informera om förskolans syfte och barnets rätt till förskola. I yrkande 4 föreslås avslag på resterande del av propositionen, dvs. den föreslagna skyldigheten för hemkommunen att reservera en plats vid en förskoleenhet för barn som har bott i Sverige kort tid eller som har föräldrar som bott i Sverige en kort tid, även utan att något önskemål om förskola har anmälts av barnets vårdnadshavare. Motionärerna anser att det är viktigt att värna föräldrars rätt att välja barnomsorgsform för sina barn och att regeringens förslag entydigt skickar en signal om att det är förskola som är det alternativ som föräldrar förväntas och bör välja. Motionärerna föreslår att förslaget ska avslås bl.a. med hänvisning till att det riskerar att bli resurskrävande och integritetskränkande.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens uppfattning att det är angeläget att barn redan från tidig ålder får goda möjligheter att utveckla sin förmåga att förstå och använda det svenska språket. Utbildningen i förskolan ger möjlighet för alla barn att utvecklas i sitt svenska språk, men för vissa barn kan förskolan vara avgörande för att de ska få möta det svenska språket och få möjlighet att ta del av en språkutvecklande verksamhet.

Som redogörs för i propositionen visar forskning att deltagande i förskolan har positiva effekter på barns utveckling och lärande på såväl kort som lång sikt. Bland annat har barn som har gått i förskolan bättre språkliga och kognitiva förutsättningar och når högre kunskapsresultat i grundskolan än barn som inte har gått i förskolan. Vidare har barn som gått i förskolan bättre psykisk hälsa och högre sysselsättningsgrad än de som inte har gått i förskola, medan kriminalitet och drogproblem är mindre vanligt under ungdomsåren hos de som gått i förskola. Utskottet delar regeringens uppfattning att om fler barn får ta del av förskolans positiva effekter kan fler ges bättre förutsättningar för personlig utveckling och minskad risk att hamna i utanförskap senare i livet.

Deltagandet i förskola skiljer sig åt mellan olika kommuner. Bland de barn som inte går i förskolan är de med svag socioekonomisk bakgrund och barn med utländsk bakgrund överrepresenterade. Barn som är födda utomlands har lägst deltagande. Utskottet delar regeringens uppfattning att ett lägre deltagande bland dessa grupper riskerar att leda till ökad segregation. Utskottet noterar även att deltagandet skiljer sig åt beroende på vårdnadshavarnas utbildningsnivå och sysselsättning. Ett ökat deltagande i förskolan kan ha positiva effekter på barns språkutveckling och målpuppfyllelse i skolan och i

förlängningen även på deras etablering på arbetsmarknaden och integrationen i det svenska samhället. Regeringen anför i propositionen att förslagen också kan anses innebära flera fördelar när det kommer till integration, förebyggande av hederskultur, kvinnors deltagande i arbetslivet samt förskolans attraktivitet som skolform.

Pedagogisk omsorg är ett alternativ till förskola som kommuner ska sträva efter att erbjuda utifrån vårdnadshavares önskemål om en sådan verksamhetsform. Utskottet kan, likt regeringen, konstatera att de krav som ställs på pedagogisk omsorg dock är lägre än de som ställs på förskola och att den personal som arbetar i verksamheten i allmänhet har lägre utbildningsnivå än den personal som arbetar i förskola. Förskolans läroplan är endast vägledande för pedagogisk omsorg och det finns inga krav på att det ska finnas personal med förskolläro utbildning. Utskottet delar regeringens uppfattning att det är angeläget att de barn som har behov av bättre språkutveckling i svenska ges det stöd som förskolan har förutsättningar att ge.

Utskottet kan konstatera att propositionen innehåller förslag till ändringar i skollagen som bl.a. innebär att varje hemkommun ska vara skyldig att genom uppsökande verksamhet ta kontakt med vårdnadshavare till de barn som inte har en plats i förskolan och informera om förskolans syfte och barnets rätt till förskola. Vidare föreslås att det ska bli obligatoriskt för hemkommunen att erbjuda förskola till barn som har bott i Sverige kort tid eller som har vårdnadshavare som har bott i Sverige kort tid. Dessa barn ska tillhandahållas en reserverad förskoleplats även utan att vårdnadshavarna har anmält önskemål om det. Utskottet ställer sig bakom ändringarna som syftar till att öka deltagandet i förskolan och instämmer i de förslag och bedömningar som regeringen gör. Utskottet delar bilden att ett ökat deltagande i förskolan ger positiva effekter såväl för barns utveckling och lärande som för samhället.

Med det anförda tillstyrker utskottet propositionen och avstyrker motionerna 2021/22:4481 (M) yrkande 3, 2021/22:4476 (SD) yrkande 1 och 2021/22:4475 (KD) yrkandena 1 och 4.

Utskottet övergår nu till att under särskilda rubriker behandla de motionsyrkanden som innehåller förslag om tillkännagivanden i frågor som anknyter till lagförslagen.

Språkförskola m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om obligatorisk språkförskola för bl.a. nyanlända barn, kartläggning för att fastställa behovet av språkförskola, att det ska vara obligatoriskt att gå i förskola under vissa förutsättningar samt att hemkommunen ska erbjuda bl.a. barnomsorg på deltid i form av språkförskola.

Jämför reservation 3 (M, L), 4 (SD) och 5 (KD).

Motionerna

I kommittémotion 2021/22:4481 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 1 anförs att det behövs en obligatorisk språkförskola för de barn som aldrig eller mycket sällan möter svenska språket i hemmet. Motionärerna anser därför att regeringen ska återkomma med ett lagförslag som gör språkförskola obligatorisk för nyanlända barn och för barn med ett fastställt behov från tre års ålder. I yrkande 2 anförs att barnets språkutveckling ska kartläggas vid treårsbesöket på barnavårdscentralen för att fastställa om behovet av språkförskola finns. Vidare anger motionärerna att språkförskolan ska rymmas inom ordinarie förskoleverksamhet och att barnen ska gå 15 timmar i veckan på förskolan med särskild tid avsatt för svenskundervisning för barn som behöver det.

I kommittémotion 2021/22:4476 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 2 föreslås att det ska vara obligatoriskt att gå i förskola för barn fr.o.m. tre års ålder som växer upp i utsatta eller särskilt utsatta områden och har två utländska föräldrar. Motionärerna anför att det i större utsträckning möjliggör kontakter med andra barn och vuxna samt delaktighet i bl.a. det svenska språket, pedagogisk verksamhet med svenska normer och värderingar, lekar, spel samt kreativ och social verksamhet.

I kommittémotion 2021/22:4475 av Christian Carlsson m.fl. (KD) yrkande 5 anförs att varje hemkommun ska erbjuda barnomsorg på deltid i form av språkförskola eller annan barnomsorg där barnen ges möjlighet att utveckla sina kunskaper i svenska språket till barn som har bott i Sverige en kort tid, eller som har vårdnadshavare som har bott i Sverige en kort tid.

I kommittémotion 2021/22:4478 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkande 1 anförs att det utöver regeringens förslag bör införas en språkförskola som är obligatorisk för nyanlända barn och barn till nyanlända från tre års ålder. Motionärerna framför att syftet med språkförskolan är att fler barn ska få chansen att lära sig svenska.

Utskottets ställningstagande

Utredningen om fler barn i förskolan för bättre språkutveckling i svenska (dir. 2019:71) hade bl.a. i uppdrag att analysera de rättsliga förutsättningarna för och undersöka hur nyanländas barn, enligt lämplig definition, ska ha rätt till en obligatorisk språkförskola från tre års ålder med minst 15 timmar i veckan inom ramen för den vanliga förskolan med fokus på språkutveckling i svenska.

I november 2020 överlämnades betänkandet Förskola för alla barn – för bättre språkutveckling i svenska (SOU 2020:67). Utredningen resonerade i betänkandet kring om det går att uppnå det angivna syftet med mindre ingripande medel som inte innefattar en förskoleplikt för vissa barn, t.ex. uppsökande och motiverande, men frivilliga, insatser riktade mot vårdnadshavarna. Utredningen bedömde att det fanns flera skäl att föredra ett aktivt erbjudande om plats i förskola framför en förskoleplikt. Dels ansågs det vara en mindre ingripande reglering som inte riskerar att strida mot principer om likabehandling och förbud mot diskriminering, dels fanns det enligt utredningen större förutsättningar att ett erbjudande om plats i förskola uppfattas som mer positivt av vårdnadshavarna än ett motsvarande tvång. Utredningen framhöll vidare att vårdnadshavarnas engagemang och involvering i förskolan är betydelsefullt för barnens utveckling och lärande i förskolan. För familjer som är nyanlända i Sverige är det därför enligt utredningen särskilt viktigt att skapa tillit till förskolan och samhällets institutioner genom information och personliga möten. Utredningen bedömde att ett aktivt och återkommande erbjudande om plats i allmän förskola, som förmedlas muntligt vid hembesök eller genom andra kanaler, framstår som mest framgångsrikt för att öka nyanlända barns deltagande i förskolan och samtidigt involvera vårdnadshavarna i barnens utveckling och lärande (SOU 2020:67 s. 150, 155–156).

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det är viktigt att fler barn ges möjlighet att utveckla sina språkkunskaper i svenska. Utskottet anser att förskolan kan utgöra en viktig del i detta och att återkommande information och ett erbjudande om plats i förskolan, så som föreslås i propositionen, är en ändamålsenlig åtgärd för att öka deltagandet i förskolan. Därmed avstyrker utskottet motionerna 2021/22:4481 (M) yrkandena 1 och 2, 2021/22:4476 (SD) yrkande 2, 2021/22:4475 (KD) yrkande 5 och 2021/22:4478 (L) yrkande 1.

Information om förskola och pedagogisk omsorg

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att varje hemkommun ska vara skyldig att informera vårdnadshavare om förskolans och de andra barnomsorgsalternativens syfte samt om rätten att välja barnomsorg.

Jämför reservation 6 (M, SD, KD).

Motionerna

I kommittémotion 2021/22:4481 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 4 föreslås att varje hemkommun ska vara skyldig att tillhandahålla vårdnadshavare information om förskolans och de andra barnomsorgsalternativens syfte samt om rätten att välja barnomsorg. Motionärerna anser att det är viktigt att kommunerna tillhandahåller en god information om verksamheternas syfte och rätten att välja mellan olika varianter av verksamheter, huvudmän och profiler.

I kommittémotion 2021/22:4475 av Christian Carlsson m.fl. (KD) yrkande 2 anförs att varje hemkommun ska vara skyldig att ta kontakt med samtliga vårdnadshavare för att informera om förskolans och de andra barnomsorgsalternativens syfte samt om rätten att välja barnomsorg.

Utskottets ställningstagande

I propositionen anförs att information om förskolan även bör riktas till vårdnadshavare med barn som deltar i pedagogisk omsorg. Skälet är att den föreslagna skyldigheten för kommunerna att kontakta vårdnadshavare genom uppsökande verksamhet syftar till att fler barn ska delta i förskola och därmed kan ta del av de positiva effekter som förskolan kan ha.

Pedagogisk omsorg är ett alternativ till förskola som kommuner ska sträva efter att erbjuda utifrån vårdnadshavares önskemål om en sådan verksamhetsform. Utskottet konstaterar att kommuner redan i dag ska informera om vårdnadshavares möjlighet att önska andra verksamhetsformer. Enligt skollagen ska kommunen informera vårdnadshavare och elever om utbildning i bl.a. förskolor och pedagogisk verksamhet som erbjuds i eller av kommunen (29 kap. 19 § första stycket). Utskottet delar regeringens uppfattning att det emellertid inte finns anledning att ställa krav på att information ska ges även inom ramen för den uppsökande verksamheten. Mot bakgrund av det anförda avstyrker utskottet motionerna 2021/22:4481 (M) yrkande 4 och 2021/22:4475 (KD) yrkande 2.

Förutsättningar för språkutveckling m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. certifiering och krav på kunskaper i svenska språket för förskolepersonal samt kompetensutvecklingsinsatser.

Jämför reservation 7 (SD, L), 8 (C, KD), 9 (SD) och 10 (SD, KD).

Motionerna

I kommittémotion 2021/22:4476 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 4 framförs att språket är den enskilt viktigaste faktorn för lyckad integration. Motionärerna anför att samtalsspråket i förskolan ska vara svenska och att all förskolepersonal ska ha certifiering i svenska språket för att få anställning.

I kommittémotion 2021/22:4480 av Fredrik Christensson och Niels Paarup-Petersen (båda C) yrkande 1 framförs att det finns ett stort behov av kompetensutvecklingsinsatser för förskolepersonal och att personalen bör ha goda kunskaper i svenska och andraspråksutveckling. Motionärerna anför att regeringen bör återkomma med förslag på hur man avser att säkerställa språkkunskaperna och stärka kompetensutvecklingen för personalen i förskolan.

I kommittémotion 2021/22:4475 av Christian Carlsson m.fl. (KD) yrkande 6 anför att bristande språkkunskaper är ett problem även bland personalen på alltför många förskolor. Motionärerna föreslår därför att tillräckliga språkkunskaper ska krävas av personalen inom all barnomsorg samt att all barnomsorg ska ge barnen förutsättningar att behärska det svenska språket på en nivå som kan anses adekvat med hänsyn till barnets utveckling i övrigt.

I kommittémotion 2021/22:4478 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkande 3 föreslås att regelbundna nationella kartläggningar av förskolebarnens ordförråd i det svenska språket bör införas. Motionärerna anför att insatser, resurser och därefter utvärderingar kan genomföras med högre träffsäkerhet och effektivitet genom att kartlägga barnens ordförråd i det svenska språket.

I yrkande 4 i samma motion anför att betydelsen av pedagogerna inte får bortses ifrån när det kommer till barnens utveckling. Motionärerna vill därför införa språkrav i svenska för all pedagogisk personal i förskolan.

Utskottets ställningstagande

Goda språkkunskaper hos förskolepersonalen är betydelsefullt för barns språkutveckling. Utskottet vill inledningsvis hänvisa till skollagens bestämmelser om att endast den som har legitimation som lärare eller förskollärare och är behörig för viss undervisning får bedriva undervisningen (2 kap. 13 §). I bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) anges de kunskaper och förståelser som en student ska visa för att få en

förskolläraryxamen, bl.a. fördjupad kunskap om barns kommunikation och språkutveckling. I skollagen framgår även att det i undervisningen i fritidshemmet och förskolan får finnas, utöver lärare eller förskollärare som avses i 13 §, annan personal med sådan utbildning eller erfarenhet att elevernas eller barnens utveckling och lärande främjas (2 kap. 14 §). Utskottet noterar även att huvudmannen enligt 2 kap. 34 § skollagen ska se till att personalen ges möjligheter till kompetensutveckling.

Regeringen framhåller i propositionen att barnen har behov som kräver att det finns personal med rätt kompetens och att verksamheten i övrigt är väl rustad för att ge barnen nödvändigt stöd. Utskottet delar regeringens uppfattning att de krav som gällande författningar ställer på alla förskolor vad gäller t.ex. kvalitet, personalens kompetens och undervisning innebär att det kan förväntas att alla förskolor har förutsättningar att ge barn en god språkutvecklande verksamhet.

Utskottet vill även hänvisa till att ett antal insatser pågår för att stärka personalens kompetens i svenska. Exempelvis hade utredningen om fler barn i förskolan för bättre språkutveckling i svenska (dir. 2019:71) bl.a. i uppdrag att

- kartlägga den kompetensutveckling som erbjuds personal i förskolan när det gäller barns språkutveckling i svenska, särskilt andraspråksutveckling i svenska
- analysera de huvudsakliga orsakerna till att förskolepersonal inte deltar i den kompetensutveckling som erbjuds
- vid behov föreslå generella eller riktade insatser för personalens kompetensutveckling i språkutveckling i svenska, särskilt andraspråksutveckling i svenska
- lämna nödvändiga författningsförslag.

I betänkandet Förskola för alla barn – för bättre språkutveckling i svenska (SOU 2020:67) lämnade utredningen ett antal bedömningar och förslag. Utredningen bedömde dels att examensbeskrivningen för förskolläraryxamen bör ändras så att det i examensmålen anges att studenten ska visa fördjupad kunskap även om barns andraspråksutveckling, dels att det är viktigt att ansvarig tillsynsmyndighet särskilt kontrollerar att huvudmännen för förskolor ger personalen möjlighet till den kompetensutveckling som följer av skollagen. Utredningen föreslog att Skolverket skulle få i uppdrag att förlänga Läslyftet i förskolan, att Läslyftet bör riktas till förskoleenheter som har särskilt svåra förutsättningar med beaktande av barnens socioekonomiska bakgrund samt att statsbidrag för handledning inom Läslyftet bör kunna lämnas enligt förordningen (2015:42) om statsbidrag för handledare i språk-, läs- och skrivutveckling. Utskottet vill inte föregå den beredning av betänkandet som pågår inom Regeringskansliet.

Utskottet vill också hänvisa till Skolverkets ansvar för nationellt prioriterade fortbildnings-, kompetensutvecklings- och stödinsatser inom ramen för nationella skolutvecklingsprogram och riktade utvecklingsinsatser

inom prioriterade områden (förordning [2015:1047] med instruktion för Statens skolverk). Skolverket har tagit fram ett nationellt skolutvecklingsprogram med syfte att stärka lärares kunskaper och kompetens när det gäller undervisning av nyanlända och flerspråkiga barn och deras möjlighet att kommunicera såväl på sitt modersmål som på svenska. Skolverket fick 2013 i uppdrag att ansvara för genomförandet av fortbildning för lärare i språk-, läs- och skrivdidaktik där fokus ska vara på det kollegiala lärandet, det s.k. Läslyftet (U2013/07215/S). Målgruppen utvidgades senare till att även omfatta förskollärare (U2016/05733/S). Av Skolverkets regleringsbrev för 2021 framgår att myndigheten fortsatt ska genomföra Läslyftet för att utveckla och stärka kvaliteten i undervisningen i språk-, läs- och skrivutveckling (U2020/06608 [delvis] m.fl.). Uppdraget skulle genomföras så att fortbildningen skulle kunna pågå t.o.m. vårterminen 2021 för deltagare i förskolan. I budgetpropositionen för 2022 anges under anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* att 13 miljoner kronor per år beräknas fr.o.m. 2023 för en förlängning av Läslyftet (prop. 2021/22:1, bet. 2021/22:UbU1, rskr. 2021/22:108).

Utskottet vill även hänvisa till att det finns statsbidrag som kan användas för kompetensutveckling för förskolelärare. Statsbidraget för kvalitetshöjande åtgärder i förskolan (förordning 2021:848) får bl.a. användas för kostnader för kompetensutveckling för förskollärare och annan personal som arbetar i barngrupper i förskolan. Riksdagen beslutade i förhållande till regeringens förslag om en höjning av anslaget 1:7 *Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.* med 400 miljoner kronor 2022 för en utökning av statsbidraget för kvalitetshöjande insatser i förskolan (bet. 2021/22:UbU1, rskr. 2021/22:108).

Utskottet ser mot bakgrund av gällande bestämmelser, vidtagna åtgärder och pågående arbete inte skäl att vidta några ytterligare åtgärder och avstyrker därför motionerna 2021/22:4476 (SD) yrkande 4, 2021/22:4480 (C) yrkande 1, 2021/22:4475 (KD) yrkande 6 samt 2021/22:4478 (L) yrkandena 3 och 4.

Svenska språket i förskolans läroplan

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen tillkännager för regeringen att det svenska språkets ställning i förskolans läroplan ska stärkas.

Jämför reservation 11 (S, C, V, MP).

Motionen

I kommittémotion 2021/22:4478 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkande 2 anfördes att det finns ett påtagligt behov av betydande insatser för att lyfta det svenska

språkets ställning i förskolan. Motionärerna anser därför att det svenska språkets ställning i förskolans läroplan ska stärkas.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill påtala vikten av att låta integrationen börja redan i förskolan, särskilt med hänvisning till betydelsen av tidiga insatser för att alla barn ska kunna lära sig det svenska språket. Att barnen går i förskola är dock inte en garanti för att de lär sig svenska. Utskottet anser att det är avgörande att förskolan ger barn goda förutsättningar att lära sig svenska och utveckla sin förmåga i språket. Detta går många barn miste om i dag.

Det finns därmed ett påtagligt behov av insatser för att lyfta det svenska språkets ställning i förskolan. Mot denna bakgrund anser utskottet att det svenska språkets ställning i förskolans läroplan ska stärkas.

Utskottet tillstyrker därmed motion 2021/22:4478 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkande 2.

Uppföljning och utvärdering

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om konsekvenser för personalen inom den pedagogiska omsorgen och uppföljning av kommunernas implementering i den uppsökande verksamheten.

Jämför reservation 12 (SD, KD) och 13 (C).

Motionerna

I kommittémotion 2021/22:4476 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 5 anføres att ett genomförande av regeringens förslag kan leda till att personal inom den pedagogiska omsorgen står utan arbete. Motionärerna anser därför att lagstiftningens konsekvenser för personalen inom den pedagogiska omsorgen bör utvärderas.

I kommittémotion 2021/22:4480 av Fredrik Christensson och Niels Paarup-Petersen (båda C) yrkande 2 anføres att en uppföljning av kommunernas implementering i den uppsökande verksamheten för ökat deltagande i förskolan bör göras efter tre år för att säkerställa att lagstiftningen är ändamålsenligt utformad. Motionärerna anser att det faktum att kontakt ska tas inför både vår- och hösttermin innebär ökad administration för kommunerna och kan anses vara en omotiverad inskränkning av den kommunala självstyrelsen.

Utskottets ställningstagande

I propositionen framförs att förslagen kan innebära konsekvenser för enskilda huvudmän inom pedagogisk omsorg. Det fanns 2020 ca 3 200 barn i åldrarna

3–5 år i pedagogisk omsorg med enskild huvudman. Förslagen kan enligt regeringen leda till att vissa vårdnadshavare väljer att deras barn ska gå i förskola i stället, medan andra vårdnadshavare kan förväntas tacka nej och låta barnen gå kvar i pedagogisk omsorg. Regeringen bedömer att ett genomförande av förslagen kan medföra att färre vårdnadshavare väljer pedagogisk omsorg för sina barn och att det för vissa enskilda huvudmän inom pedagogisk omsorg kan få betydande ekonomiska konsekvenser. Utskottet vill i sammanhanget hänvisa till att förslagen inte innebär någon skyldighet att delta i förskola. Vårdnadshavare kan därmed välja att tacka nej till en plats i förskola, t.ex. om de bedömer att barnet har behov som bäst tillgodoses i hemmet.

Utskottet kan vidare konstatera att Skolverket har i uppdrag att på nationell nivå följa upp och utvärdera skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet som avses i 25 kap. som anordnas av en enskild (26 kap. 24 § punkt 1 och 3 skollagen). Av Skolverkets instruktion framgår att uppföljningen och utvärderingen ska öka kunskapen om hur utbildningarna och verksamheterna har utvecklats i förhållande till de nationella målen. Myndigheten ska även analysera utvecklingen av samtliga utbildningar och verksamheter, anpassat efter respektive verksamhet, samt vidta och lämna förslag på åtgärder för att främja fortsatt utveckling av utbildningarnas och verksamheternas kvalitet (2 § förordningen [2015:1047] med instruktion för Statens skolverk).

Utskottet ser inte skäl att vidta några ytterligare åtgärder och avstyrker därmed motionerna 2021/22:4476 (SD) yrkande 5 och 2021/22:4480 (C) yrkande 2.

Övriga frågor om förskola, m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om avsteg från den uppsökande verksamheten, ekonomisk kompensation och en skyldighet att erbjuda familjedaghem.

Jämför reservation 14 (SD) och 15 (KD).

Motionerna

I kommittémotion 2021/22:4476 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 3 anförs att eftersom förslagen kan leda till en ökning av antalet barn inskrivna i förskolan behöver det tydliggöras i skollagen under vilka förutsättningar huvudmannen kan och bör göra avsteg från uppdraget om den uppsökande verksamheten. Motionärerna föreslår att den uppsökande verksamheten tillfälligt och på initiativ av huvudmannen inte ska behöva tillämpas och att det ska kunna gälla så länge allmän smittspridning råder enligt Folkhälsomyndigheten.

I yrkande 6 i samma motion anförs att kommuner och berörda huvudmän bör kompenseras för de ökade kostnader som propositionen väntas leda till.

Motionärerna framför att de negativa ekonomiska effekterna annars riskerar att slå mot den pedagogiska omsorgen och kommunens ekonomi som helhet.

I kommittémotion 2021/22:4475 av Christian Carlsson m.fl. (KD) yrkande 3 anförs att en skyldighet för varje hemkommun att erbjuda familjedaghem för de föräldrar som så önskar bör införas. Motionärerna hänvisar till att ett genomförande av regeringens förslag kan medföra att färre vårdnadshavare väljer pedagogisk omsorg för sina barn. Motionärerna vill bryta utvecklingen med ett minskande antal familjedaghem och i stället stärka valfriheten.

Utskottets ställningstagande

I propositionen anförs att det faktum att informationen om förskolans syfte och barnets rätt till förskola ska lämnas genom uppsökande verksamhet innebär att kommunen aktivt måste söka upp vårdnadshavare och lämna information på ett sätt som är anpassat för att nå olika målgrupper. När det gäller frågan om möjligheten att göra avsteg från den uppsökande verksamheten vill utskottet hänvisa till att kommunen, för att uppfylla den föreslagna skyldigheten, kan erbjuda vårdnadshavare hembesök eller andra personliga möten, telefonsamtal eller informationsträffar. Utskottet delar regeringens uppfattning att metoderna för att nå vårdnadshavare får utformas utifrån kommunernas lokala behov och förutsättningar. Mot den bakgrunden avstyrker utskottet motion 2021/22:4476 (SD) yrkande 3.

När det gäller frågan om ekonomisk kompensation för förslagen vill utskottet hänvisa till de kostnadsberäkningar som redogörs för i propositionen. Regeringen framhåller att ett genomförande av förslagen innebär tillkommande kostnader för kommunerna i form av ökad administration och ökade lönekostnader för personal inom den uppsökande verksamheten. Utskottet noterar att kompensation till kommunerna har aviserats i budgetpropositionen för 2022 till följd av propositionens förslag. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet 2021/22:4476 (SD) yrkande 6.

När det gäller yrkandet om att införa en skyldighet för varje hemkommun att erbjuda familjedaghem vill utskottet hänvisa till skollagens bestämmelser om att kommunen ska sträva efter att i stället för förskola eller fritidshem erbjuda ett barn pedagogisk omsorg om barnets vårdnadshavare önskar det. Vidare framgår att kommunen ska ta skälig hänsyn till vårdnadshavarnas önskemål om verksamhetsform. Utskottet kan även konstatera att det är vanligt att kommuner är huvudmän för pedagogisk omsorg. Vidare vill utskottet i sammanhanget framhålla att det i den nyligen beslutade propositionen om pedagogisk omsorg finns ett antal åtgärder som syftar till att stärka kvaliteten och likvärdigheten i pedagogisk omsorg. Mot denna bakgrund avstyrker utskottet motion 2021/22:4475 (KD) yrkande 3.

Reservationer

1. Avslag på propositionen, punkt 1 (SD, KD)

av Patrick Reslow (SD), Robert Stenkvist (SD), Christian Carlsson (KD) och Michael Rubbestad (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:4475 av Christian Carlsson m.fl. (KD) yrkandena 1 och 4 samt

2021/22:4476 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 1.

Ställningstagande

Vi anser inte att det finns skäl att genomföra regeringens förslag till lag om ändring i skollagen.

Vi värnar valfriheten, och utgångspunkten ska alltid vara barnets bästa. Alla barn är inte redo att vid exempelvis ett års ålder möta omvärlden i en större barngrupp med begränsad uppmärksamhet. Därför är pedagogisk omsorg vid sidan av förskola eller hemmavistelse ett viktigt alternativ för att upprätthålla valfrihet för varje barn. Det är viktigt att värna föräldrars rätt att välja barnomsorgsform för sina barn. Regeringens förslag skickar entydigt en signal om att det är förskola som är det alternativ som föräldrar förväntas och bör välja. Förskolan görs till norm medan andra barnomsorgsformer sätts på undantag. Regeringen bortser från att familjer och barn är olika, och förslagen i propositionen tar inte tillräcklig hänsyn till olika barnomsorgsalternativ eller föräldrars önskemål. Vi anser att regeringen aktivt ska verka för att skapa förbättrade förutsättningar för den pedagogiska omsorgen, varför vi vill att regeringens förslag ska avslås. Propositionen lyfter som ett av sina huvudsakliga syften fram att förskolan ska bidra till en bättre språkutveckling. Vi delar i grunden denna uppfattning men ser att det kan och bör ske på annat vis än det som regeringen föreslår. Vidare föreslår vi att förslagen ska avslås bl.a. med hänvisning till att det riskerar att bli resurskrävande och integritetskränkande. Vidare kan förslagen uppfattas som allt för ingripande gentemot vårdnadshavarna, och de påverkar valfriheten.

2. Lagförslaget om uppsökande verksamhet, punkt 2 (M, SD, KD)

av Lars Hjalmered (M), Josefin Malmqvist (M), Patrick Reslow (SD), Robert Stenkvisst (SD), Christian Carlsson (KD), Michael Rubbestad (SD) och Noria Manouchi (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800) i de delar det avser 8 kap. 12 a §.

Därmed bifaller riksdagen motion 2021/22:4481 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 3 och avslår proposition 2021/22:132 i denna del.

Ställningstagande

Vi anser inte att det finns skäl att genomföra regeringens förslag till lag om ändring i skollagen i de delar det avser 8 kap. 12 a §.

Regeringen föreslår att kommunerna ska vara skyldiga att genom uppsökande verksamhet kontakta vårdnadshavare som inte har sina barn placerade på en förskola och informera om förskolans syfte och barnens rätt till förskola. Förslaget tar inte hänsyn till vårdnadshavare som valt pedagogisk omsorg och syftar inte heller till att ge vårdnadshavarna fullständig information om deras olika valmöjligheter. Därför menar vi att den uppsökande verksamheten ska ges till föräldrar som varken valt förskola eller pedagogisk omsorg. Så länge lagen tillåter att pedagogisk omsorg bedrivs, vilket vi anser är rätt, bör inte kommunerna förpliktas att försöka övertala vårdnadshavarna att inte välja pedagogisk omsorg.

Riksdagen bör därför avslå förslaget i propositionen om att varje hemkommun ska vara skyldig att genom uppsökande verksamhet ta kontakt med vårdnadshavare till de barn som inte har en plats i förskolan och informera om förskolans syfte och barnets rätt till förskola.

3. Språkförskola m.m., punkt 4 (M, L)

av Fredrik Malm (L), Lars Hjalmered (M), Josefin Malmqvist (M), Maria Nilsson (L) och Noria Manouchi (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2021/22:4478 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkande 1 och
2021/22:4481 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkandena 1 och 2 samt
avslår motionerna
2021/22:4475 av Christian Carlsson m.fl. (KD) yrkande 5 och
2021/22:4476 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 2.

Ställningstagande

Förskolan har i dag ett uppdrag att stödja barn i deras språkutveckling, både på barnens modersmål och på svenska. Det finns dock forskning som tyder på att förskolor där majoriteten av barnen har ett annat modersmål än svenska inte lyckas med uppdraget. Tusentals barn får heller inte möjlighet att delta i förskolans verksamhet, och många av dessa kommer i sin tur från hem där föräldrarna har låg utbildningsnivå och begränsade till obefintliga kunskaper i det svenska språket. Det vore önskvärt att dessa barn deltog i förskolans verksamhet, men regeringens åtgärder bygger i huvudsak på informationskampanjer och frivillighet. För de barn som aldrig eller mycket sällan möter svenska språket i hemmet behövs en obligatorisk språkförskola. Vid treårsbesöket på BVC ska barnets språkutveckling kartläggas för att fastställa om behovet av språkförskola finns. Språkförskolan ska rymmas inom ordinarie förskoleverksamhet med särskild tid avsatt för svenskundervisning för barn som behöver det. Kommunerna ska ha möjligheter att själva välja exakt hur språkförskolan organiseras. Språkförskolan innebär att barnen ska gå 15 timmar i veckan på förskolan och att särskild tid ska läggas på undervisning i svenska. Syftet med språkförskolan är att fler barn ska få chansen att lära sig svenska.

Vi anser att regeringen ska återkomma med ett lagförslag som gör språkförskola obligatorisk för nyanlända barn, barn till nyanlända och för barn med fastställt behov från tre års ålder. En kartläggning av barns språkutveckling för att fastställa behovet av språkförskola ska genomföras från det år barnet fyller tre år.

4. Språkförskola m.m., punkt 4 (SD)

av Patrick Reslow (SD), Robert Stenkvist (SD) och Michael Rubbestad (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:4476 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 2 och

avslår motionerna

2021/22:4475 av Christian Carlsson m.fl. (KD) yrkande 5,
2021/22:4478 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkande 1 och
2021/22:4481 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Många barn med utländsk bakgrund växer upp i utsatta områden utan att ta del av den svenska kulturen eller svenska värderingar. Det förekommer att de växer upp med hederskultur och andra värderingar än de traditionellt svenska. Inom hederskultur fostras flickor och pojkar av sin släkt i värderingar som senare i livet för med sig stora problem och stort lidande, exempelvis föreställningen att män och kvinnor inte är lika mycket värda. I utsatta områden är även kriminaliteten hög och utbredd.

För att motverka denna utveckling föreslår vi som ett alternativ till propositionens förslag, som syftar till att främja språkutveckling, att det blir obligatoriskt att gå i förskola för barn fr.o.m. tre års ålder som växer upp i dessa utsatta eller särskilt utsatta områden och har två utländska föräldrar. Det möjliggör i större utsträckning kontakter med andra barn och vuxna, utanför familjen och i barnens närmiljö. Det möjliggör även delaktighet i svenska språket, pedagogisk verksamhet med svenska normer och värderingar, lekar, spel samt kreativ och social verksamhet. Vidare ges bättre möjligheter att bli delaktig i det svenska samhället.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt det som anförs ovan.

5. Språkförskola m.m., punkt 4 (KD)

av Christian Carlsson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4475 av Christian Carlsson m.fl. (KD) yrkande 5 och
avslår motionerna
2021/22:4476 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 2,
2021/22:4478 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkande 1 och
2021/22:4481 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Jag föreslår att barn som har bott i Sverige en kort tid, eller som har vårdnadshavare som har bott i Sverige en kort tid, ska erbjudas barnomsorg på

deltid i form av språkförskola eller annan barnomsorg där barnen ges möjlighet att utveckla sina kunskaper i svenska språket.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt det som anförs ovan.

6. Information om förskola och pedagogisk omsorg, punkt 5 (M, SD, KD)

av Lars Hjalmered (M), Josefin Malmqvist (M), Patrick Reslow (SD), Robert Stenkvisst (SD), Christian Carlsson (KD), Michael Rubbestad (SD) och Noria Manouchi (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:4475 av Christian Carlsson m.fl. (KD) yrkande 2 och

2021/22:4481 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 4.

Ställningstagande

Det är positivt att många vårdnadshavare känner förtroende för och väljer att placera sina barn i barnomsorg. Det är dock viktigt att kommunerna tillhandahåller en god information om verksamheternas syfte och rätten att välja mellan olika varianter av verksamheter, huvudmän och profiler. Formen för hur informationen ska delges vårdnadshavarna kan se olika ut och måste vara en fråga som avgörs av kommunerna. I en del fall kan det röra sig om hembesök och information på fler språk än svenska, i andra fall kan en utsänd katalog med information vara aktuellt.

Vi anser därför att varje hemkommun ska vara skyldig att tillhandahålla vårdnadshavare information om förskolans och de andra barnomsorgsalternativens syfte samt om rätten att välja barnomsorg.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt det som anförs ovan.

7. Personalens språkkunskaper m.m., punkt 6 (SD, L)

av Fredrik Malm (L), Patrick Reslow (SD), Robert Stenkvisst (SD), Michael Rubbestad (SD) och Maria Nilsson (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:4478 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkandena 3 och 4 samt
avslår motion
2021/22:4480 av Fredrik Christensson och Niels Paarup-Petersen (båda C)
yrkande 1.

Ställningstagande

Det finns ett påtagligt behov av betydande insatser för att lyfta det svenska språkets ställning i förskolan. Vi föreslår därför att regelbundna nationella kartläggningar av förskolebarnens ordförråd i det svenska språket ska genomföras. Att mäta är att veta, och genom att kartlägga barnens ordförråd i det svenska språket kan både insatser, resurser och därefter utvärderingar genomföras med högre träffsäkerhet och effektivitet.

Vi tar frågan om bristfälliga svenskkunskaper hos förskolans personal på stort allvar, då betydelsen av pedagogerna inte får bortses från när det kommer till barnens utveckling, möjlighet och förutsättningar att lära sig behärska det svenska språket. Av det skälet vill vi att det ska införas ett språkkrav i svenska för all pedagogisk personal i förskolan. Om inte personalen talar svenska, är risken stor att barnen aldrig får en ärlig chans att lära sig det.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt det som anförs ovan.

8. Personalens språkkunskaper m.m., punkt 6 (C, KD)

av Fredrik Christensson (C) och Christian Carlsson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:4480 av Fredrik Christensson och Niels Paarup-Petersen (båda C)
yrkande 1 och
avslår motion
2021/22:4478 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkandena 3 och 4.

Ställningstagande

Att flerspråkig personal är en tillgång för många förskolor och fungerar som en länk mellan vårdnadshavare och barn, ska inte underskattas. Bristande språkkunskaper i svenska hos personal i förskola är dock ett problem för att förskolan fullt ut ska kunna leva upp till uppdraget om en likvärdig förskola. Det blir än mer tydligt för förskolor där en stor andel av barnen har utländsk bakgrund. Vi anser att det är positivt att flera kommuner nu tagit steg för att stärka upp språkkompetensen hos personalen i förskolan. Men det finns ett

stort behov av kompetensutvecklingsinsatser för förskolepersonal. Vi delar regeringens uppfattning i propositionen att personalen bör ha goda kunskaper i svenska och andraspråkutveckling. Därför är vi kritiska till att regeringen inte tagit förslag om detta vidare från utredningen om fler barn i förskolan för bättre språkutveckling i svenska och anser att regeringen bör vidta ytterligare åtgärder för att få fler legitimerade förskolelärare.

Vi anser därför att regeringen ska återkomma med förslag på hur man avser säkerställa språkkunskaperna och stärka kompetensutvecklingen för personalen i förskolan.

9. Certifiering i svenska, punkt 7 (SD)

av Patrick Reslow (SD), Robert Stenkvist (SD) och Michael Rubbestad (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:4476 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 4.

Ställningstagande

Samtalsspråket i förskolan ska vara svenska. Språket är den enskilt viktigaste faktorn för lyckad integration, och språkutvecklingen är ett tydligt mål i regeringens proposition. Den vuxna personalen utgör förebilder för barnen. Därför ska alla som anställs och arbetar i svenska förskolor tala godkänd svenska för att få anställning. En nationell språkkravmodell i svenska ska skapas och certifiering ska införas för pedagogisk förskolepersonal för att säkerställa att förskolan uppfyller målen om bättre språkutveckling.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt det som anförs ovan.

10. Förutsättningar för språkutveckling, punkt 8 (SD, KD)

av Patrick Reslow (SD), Robert Stenkvist (SD), Christian Carlsson (KD) och Michael Rubbestad (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4475 av Christian Carlsson m.fl. (KD) yrkande 6.

Ställningstagande

Bristande språkkunskaper är inte bara ett stort problem bland barnen i vissa delar av landet. På alltför många förskolor är det ett problem även bland personalen. Det här är något som behöver åtgärdas. Vi föreslår därför att tillräckliga språkkunskaper ska krävas av personalen inom all barnomsorg. Vi vill införa krav på att förskolan ska ge barnen förutsättningar att behärska det svenska språket på en nivå som kan anses adekvat med hänsyn till barnets utveckling i övrigt.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt det som anförs ovan.

11. Svenska språket i förskolans läroplan, punkt 9 (S, C, V, MP)

av Gunilla Svantorp (S), Pia Nilsson (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Fredrik Christensson (C), Daniel Riazat (V), Tomas Kronståhl (S), Annika Hirvonen (MP) och Roza Güclü Hedin (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motion

2021/22:4478 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkande 2.

Ställningstagande

I förskolans läroplan betonas vikten av barns språkutveckling, och svenska språkets ställning i förskolan har förstärkts i den nyligen reviderade läroplanen för förskolan som trädde i kraft den 1 juli 2019. Vi anser därmed att tillkännagivandet är överflödigt.

12. Uppföljning och utvärdering, punkt 10 (SD, KD)

av Patrick Reslow (SD), Robert Stenkvist (SD), Christian Carlsson (KD) och Michael Rubbestad (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4476 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 5 och avslår motion

2021/22:4480 av Fredrik Christensson och Niels Paarup-Petersen (båda C) yrkande 2.

Ställningstagande

Propositionens förslag kan leda till att personal inom den pedagogiska omsorgen plötsligt står utan arbete. Mot den bakgrunden bör regeringen utvärdera konsekvenserna av lagstiftningen för personalen inom den pedagogiska omsorgen.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt det som anförs ovan.

13. Uppföljning och utvärdering, punkt 10 (C)

av Fredrik Christensson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4480 av Fredrik Christensson och Niels Paarup-Petersen (båda C) yrkande 2 och

avslår motion

2021/22:4476 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 5.

Ställningstagande

Genom att kommunen arbetar med uppsökande verksamhet kan familjer med svåra förutsättningar få bättre information och kunskap om förskolans uppdrag och verksamhet. Jag välkomnar därför regeringens förslag som tydliggör kommunernas ansvar om uppsökande verksamhet. Däremot ställer jag mig frågande till den skarpa skrivningen i lagtext om att kontakt ska tas inför både vår- och hösttermin. Det innebär ökad administration för kommunerna och kan anses vara en omotiverad inskränkning av den kommunala självstyrelsen. För t.ex. barn som går i pedagogisk omsorg kan det ifrågasättas om en sådan kontakt verkligen behöver tas två gånger om året. Därför vill jag se en uppföljning av kommunernas implementering i den uppsökande verksamheten för ökat deltagande i förskolan inom tre år för att säkerställa att lagstiftningen är ändamålsenligt utformad.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt det som anförs ovan.

14. Övriga frågor om förskola m.m., punkt 11 (SD)

av Patrick Reslow (SD), Robert Stenkvist (SD) och Michael Rubbestad (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:4476 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkandena 3 och 6 samt
avslår motion
2021/22:4475 av Christian Carlsson m.fl. (KD) yrkande 3.

Ställningstagande

I händelse av att propositionen får riksdagens bifall kan vi förvänta oss en ökning av antalet barn inskrivna i förskolan varför det behöver tydliggöras i skollagen under vilka förutsättningar huvudmannen kan och bör göra avsteg från uppdraget om den uppsökande verksamheten. Vi förslår att den uppsökande verksamheten tillfälligt och på initiativ av huvudmannen inte ska behöva tillämpas under en tid och att detta beslut ska kunna gälla så länge som allmän smittspridning råder enligt Folkhälsomyndigheten. Detta innebär ett minskat tryck på barnomsorgen och en minskad risk för smittspridning.

Avslutningsvis bör kommuner och berörda huvudmän kompenseras för de ökade kostnader som propositionen väntas leda till. Detta för att minimera de negativa ekonomiska effekterna som annars riskerar slå dels mot den pedagogiska omsorgen, dels mot kommunens ekonomi som helhet.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt det som anförs ovan.

15. Övriga frågor om förskola m.m., punkt 11 (KD)

av Christian Carlsson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:4475 av Christian Carlsson m.fl. (KD) yrkande 3 och
avslår motion
2021/22:4476 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkandena 3 och 6.

Ställningstagande

Regeringen skriver att ett genomförande av de förslag som förs fram i propositionen kan medföra att färre vårdnadshavare väljer pedagogisk omsorg för sina barn. Det vore inte nödvändigtvis en positiv utveckling. Jag anser att föräldrars rätt att själva välja barnomsorgsform för sina barn ska värnas och respekteras. Det finns redan i dag en tendens att kommunerna prioriterar förskoleverksamheten framför familjedaghem, vilket gör att antalet familjedaghem minskar samtidigt som barngrupperna i förskolan blir allt större. Jag vill bryta den utvecklingen och i stället stärka valfriheten. Jag föreslår därför en skyldighet för alla kommuner att erbjuda familjedaghem för de föräldrar som önskar den barnomsorgsformen för sina barn.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt det som anförs ovan.

BILAGA I

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2021/22:132 Förskola för fler barn:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800).

Följdmotionerna

2021/22:4475 av Christian Carlsson m.fl. (KD):

1. Riksdagen avslår det som föreslås i propositionen om att varje hemkommun ska vara skyldig att genom uppsökande verksamhet ta kontakt med vårdnadshavare till de barn som inte har en plats i förskolan och informera om förskolans syfte och barnets rätt till förskola.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att varje hemkommun ska vara skyldig att ta kontakt med samtliga vårdnadshavare för att informera om förskolans och de andra barnomsorgsalternativens syfte samt om rätten att välja barnomsorg och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en skyldighet för varje hemkommun att erbjuda familjedaghem för de föräldrar som så önskar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen avslår det som föreslås i propositionen om att göra det obligatoriskt för hemkommunen att reservera en plats vid en förskoleenhet för barn som har bott i Sverige kort tid eller som har föräldrar som bott i Sverige en kort tid, även utan att något önskemål om förskola har anmälts av barnets vårdnadshavare.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att varje hemkommun ska erbjuda barnomsorg på deltid i form av språkförskola eller annan barnomsorg för barn som behöver utveckla sina språkkunskaper i svenska, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förskolan ska ge barnen förutsättningar att behärska det svenska språket på en nivå som kan anses adekvat med hänsyn till barnets utveckling i övrigt och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4476 av Patrick Reslow m.fl. (SD):

1. Riksdagen avslår propositionen.

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förskola för en lyckad integration och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om avsteg från den uppsökande verksamheten vid extraordinära händelser och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att använda det svenska språket i förskolan och att all förskolepersonal ska ha certifiering i svenska språket för att få anställning och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utvärdera lagstiftningens konsekvenser för personalen inom den pedagogiska omsorgen och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ekonomisk kompensation för att minska propositionens negativa effekter och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4478 av Fredrik Malm m.fl. (L):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en språkförskola som är obligatorisk för nyanlända barn och barn till nyanlända och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka det svenska språkets ställning i förskolans läroplan och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa nationella kartläggningar av förskolebarnens ordförråd i det svenska språket och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa språkkrav i svenska för all pedagogisk personal i förskolan och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4480 av Fredrik Christensson och Niels Paarup-Petersen (båda C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med förslag på hur man avser att säkerställa språkkunskaperna och stärka kompetensutvecklingen för personalen i förskolan, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en uppföljning av kommunernas implementering i den uppsökande verksamheten för ökat deltagande i förskolan bör göras efter tre år, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2021/22:4481 av Lars Hjalmered m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med ett lagförslag som gör språkförskola

obligatorisk för nyanlända barn och för barn med fastställt behov från tre års ålder och tillkännager detta för regeringen.

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en kartläggning av barns språkutveckling ska genomföras från det år då barnet fyller tre år, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen avslår det som föreslås i propositionen om att varje hemkommun ska vara skyldig att genom uppsökande verksamhet ta kontakt med vårdnadshavare till de barn som inte har en plats i förskolan och informera om förskolans syfte och barnets rätt till förskola.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att varje hemkommun ska vara skyldig att tillhandahålla vårdnadshavare information om förskolans och de andra barnomsorgsalternativens syfte samt om rätten att välja barnomsorg och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)

Härigenom föreskrivs i fråga om skollagen (2010:800)¹

dels att nuvarande 8 kap. 12 a § ska betecknas 8 kap. 12 b §,

dels att 8 kap. 12 § ska ha följande lydelse,

dels att rubriken närmast före 8 kap. 12 a § ska sättas närmast före 8 kap. 12 b §,

dels att det ska införas fyra nya paragrafer, 8 kap. 12 a och 14 a–14 c §§, och närmast före 8 kap. 12 a och 14 a §§ nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 kap.

12 §

Hemkommunen ansvarar för att utbildning i förskola kommer till stånd för alla barn i kommunen som ska erbjudas förskola och vars vårdnadshavare önskar det.

Hemkommunen ansvarar för att utbildning i förskola kommer till stånd för alla barn i kommunen som ska erbjudas förskola och

1. vars vårdnadshavare önskar det, eller

2. som ska tas emot i förskolan efter ett erbjudande om plats enligt 14 a §.

Hemkommunen får fullgöra sina skyldigheter genom att erbjuda barnet motsvarande utbildning i fristående förskola.

Om det finns särskilda skäl, får hemkommunen komma överens med en annan kommun om att denna i sin förskola ska ta emot barn vars utbildning hemkommunen ansvarar för.

Uppsökande verksamhet

12 a §

Hemkommunen ska genom uppsökande verksamhet ta kontakt med vårdnadshavare till barn som ska erbjudas förskola enligt 4 § och som inte har en plats i förskola och informera om förskolans syfte och barnets rätt till förskola.

Första kontakten ska tas inför hösten det är barnet fyller tre år. Kontakt ska sedan tas inför varje höst och varje vår då barnet inte har en plats i förskola. Sista

¹ Senaste lydelse av 8 kap. 12 a § 2018:1368 rubriken närmast före 8 kap. 12 a § 2018:1368.

kontakten ska tas inför våren det år barnet fyller sex år.

Kommunen behöver inte ta kontakt enligt första stycket med vårdnadshavare till barn som inte är folkbokförda i Sverige enligt folkbokföringslagen (1991:481).

Ett särskilt erbjudande om plats för bättre språkutveckling i svenska

14 a §

Ett barn som ska erbjudas förskola enligt 4 § ska av hemkommunen erbjudas en plats vid en förskoleenhet även utan att något önskemål om förskola har anmälts av barnets vårdnadshavare om

1. barnet är fött utomlands och vistas i Sverige sedan högst fem år, eller

2. barnets vårdnadshavare som är bosatta i Sverige är födda utomlands och vistas i Sverige sedan högst fem år.

Kommunen ska sträva efter att erbjuda även andra barn som ska erbjudas förskola enligt 4 § och som har behov av förskola för en bättre språkutveckling i svenska en plats vid en förskoleenhet utan att något önskemål om förskola har anmälts av barnets vårdnadshavare.

14 b §

Kommunen behöver inte erbjuda en plats enligt 14 a § om barnet inte är folkbokfört i Sverige enligt folkbokföringslagen (1991:481).

Kommunen behöver inte heller erbjuda en plats enligt 14 a § första stycket om det med hänsyn till barnets levnadsförhållanden eller situation i övrigt är uppenbart obehövligt.

14 c §

Ett erbjudande om plats enligt 14 a § ska ges från och med hösten

det år barnet fyller tre år. Erbjudandet ska lämnas till barnets vårdnadshavare senast tre månader före det datum då barnet tidigast kan tas emot.

Kommunen ska hålla platsen reserverad för barnet till och med en månad efter det datum då barnet tidigast kan tas emot. Kommunens skyldighet att hålla platsen reserverad upphör om barnet inte börjar i verksamheten inom den tiden eller det framgår på något annat sätt att det inte finns önskemål om den erbjudna platsen.

Ett nytt erbjudande om plats ska lämnas inför varje höst barnet inte har en plats i förskola till och med det år då barnet fyller fem år.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2022.
 2. Lagen tillämpas första gången i fråga om utbildning som påbörjas efter den 1 juli 2023.